

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Економіки та менеджменту
(повна назва факультету)
бухгалтерського обліку та аудиту
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістра

(назва освітнього ступеня)

на тему: Основи складання фінансової звітності підприємства та оцінка
його фінансового стану (на прикладі ТОВ "Пивоварня "Опілля")

Виконав: студент (ка) VI курсу, групи ПОмд-61
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва спеціальності)

Керівник	(підпис)	Блохіна В.Г.
		(прізвище та ініціали)
Нормоконтроль	(підпис)	Кундеус О.М.
		(прізвище та ініціали)
Завідувач кафедри	(підпис)	Митник У.М.
		(прізвище та ініціали)
Рецензент	(підпис)	Співак С.М.
		(прізвище та ініціали)
	(підпис)	Дмитрів Д.В.
		(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Етапи розвитку поняття фінансової звітності.....	6
1.2. Економічна сутність поняття фінансової звітності підприємства.....	10
1.3. Економічна характеристика пивоварної галузі в Україні та ТОВ "Пивоварня "Опілля"	14
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	23
2.1. Нормативне регулювання та склад фінансової звітності підприємства. ...	23
2.2. Принципи складання балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства..	25
2.3. Методика складання звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) підприємства, звітів про рух грошових коштів, власний капітал та приміток до фінансової звітності підприємства.....	30
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	50
3.1 Сутність та економічне значення оцінки фінансового стану підприємства та основні методи його аналізу.....	50
3.2 Аналіз основних показників фінансово - господарської діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля"	54
3.3 Аналіз показників майнового стану та ефективності використання джерел фінансування ТОВ «Пивоварня «Опілля».....	58
3.4 Розрахунок фінансових коефіцієнтів для оцінки фінансового стану ТОВ «Пивоварня «Опілля».....	71
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ.....	78
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	77.....83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	92

АНОТАЦІЯ

Блохіна В.Г. Основи складання фінансової звітності підприємства та оцінка його фінансового стану (на прикладі ТОВ "Пивоварня "Опілля" м. Тернопіль). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. - Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2024.

Кваліфікаційна робота містить розкриття теоретичних та практичних питань складання фінансової звітності підприємства та оцінки його фінансового стану,

В роботі розглянуті сутність поняття фінансової звітності підприємства та принципи її складання, помилки при складанні балансу, які призводять до викривлення даних, та шляхи їх уникнення, методи аналізу показників фінансового стану.

Проведено аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля", аналіз показників його майнового стану та ефективності використання джерел фінансування, розраховані фінансові коефіцієнти для оцінки фінансового стану ТОВ «Пивоварня «Опілля». На підставі аналізу визначені проблемні моменти у фінансово-господарської діяльності підприємства та запропоновано шляхи їх подолання. Всі рекомендації підтверджені розрахунками з використанням фактичних даних досліджуваного підприємства.

Ключові слова: бухгалтерська фінансова звітність, форми фінансової звітності, звітна інформація, аналіз фінансового стану підприємства, фінансові коефіцієнти.

ВСТУП

Кінцевою метою ведення будь-якої підприємницької діяльності є отримання прибутку. Для оцінки результатів виробничої, комерційної, фінансово-господарської діяльності підприємства, тобто його фінансового стану, необхідна інформація. Фінансова звітність підприємства це сукупність документів, які містять узагальнені дані про фінансовий стан, результати господарської діяльності, зміни у фінансовому становищі підприємства за звітний період, складені на основі даних бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність є важливою частиною інформаційного забезпечення як підприємства, так і зовнішніх користувачів, та складовою частиною даних для стратегічного аналізу та прийняття перспективних рішень.

Дані фінансової звітності підприємства застосовуються:

- для оцінки ефективності роботи підприємства;
- для розробки стратегії розвитку, планування, контролю та прийняття керівництвом результативних управлінських рішень;
- для перевірок діяльності підприємства на предмет дотримання законодавства податковими органами та регуляторами, прийняття обґрунтованих рішень щодо інвестування стейкхолдерами та інформування інших користувачів інформації.

У разі викривлення або подання недостовірної інформації в фінансовій звітності, при проведенні її аналізу, будуть отримані необ'єктивні дані про фінансове становище підприємства, що може привести до прийняття необґрунтованих управлінських рішень та економічних втрат.

На сучасному етапі економічного розвитку України, в рамках інтеграції до міжнародної економіки, зростає значення своєчасно наданої, повної, достовірної та зрозумілої для всіх зацікавлених сторін фінансової інформації, джерелом якої є дані фінансової звітності підприємств [52, с.102]. Таким чином проблема складання фінансової звітності, є та буде актуальним не тільки для керівництва та власників, акціонерів підприємств, але і для всіх зовнішніх користувачів.

Питання формування фінансової звітності, аналізу показників фінансового стану підприємств викликають значний інтерес для дослідження науковцями та практиками. У вітчизняній науковій, навчальній літературі, наукових виданнях ці питання висвітлені в багатьох роботах. В Україні низка вчених зробили значний внесок у розвиток теоретичних і методичних засад цих питань. Серед них Бланк І.О., Бутинець Ф.Ф., Геєць В.М., Загородня О.В., Загорулько В.В., Камінська Т.Г., Кірейцев Г.Г., Лемішко Л.В., Савлук М.І., Чумаченко М.П. та інші. Процеси складання та інтерпретації показників звітності, проведення реформ бухгалтерського обліку, удосконалення фінансової звітності, приведення національних стандартів бухгалтерського обліку до міжнародних та запобігання викривленню наданої інформації, вдосконалення існуючих методів аналізу показників фінансового стану вивчаються у роботах Білої Л.М., Головащенко О.М., Гриценко Л.Л., Івченко Л.В., Коробко О.М., Крисоватого А. І., Кулика В.А., Малюги Н.М., Насібової О.В., Озеран А.В., Панасюк В.М., Пархоменко В.М., Поддєрьогіна А.М., Приходько Н. І., Савицької Г.В., Сторожук Т.М., та інших.

Метою написання кваліфікаційної роботи є розкриття теоретичних та практичних питань складання фінансової звітності підприємства та оцінки його фінансового стану.

В кваліфікаційній роботі об'єктом дослідження виступає організація процесу складання фінансової звітності підприємства та подальшого аналізу показників фінансового стану підприємства на підставі її даних. Предметом дослідження - теоретичні, методологічні та практичні проблеми організації складання фінансової звітності підприємства та аналізу показників його фінансового стану.

Для аналізу поставленої проблеми використані методи збору фактів, їхній опис і аналіз, класифікація, порівняння, монографічний метод дослідження.

Базою дослідження виступає ТОВ "Пивоварня "Опілля".

В роботі розглянуті сутність поняття фінансової звітності підприємства та принципи її складання, помилки при складанні балансу, які призводять до

викривлення даних, та шляхи їх уникнення, методи аналізу показників фінансового стану. Проведено аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля", аналіз показників його майнового стану та ефективності використання джерел фінансування, розраховані фінансові коефіцієнти для оцінки фінансового підприємства.

Обсяг роботи складає 140 сторінок, 4 розділу, 17 рисунків, 25 таблиць, 5 додатків. Список використаних джерел включає 52 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Етапи розвитку поняття фінансової звітності

Фінансова звітність – це важливий інструмент у бізнесі та економіці, який допомагає компаніям та організаціям відстежувати свій фінансовий стан, оцінювати ефективність роботи, ухвалювати управлінські рішення стосовно стратегічного розвитку, планування та контролю.

Зародження фінансової звітності обумовлено історичним розвитком комерції та бухгалтерії. Перші прості форми бухгалтерського обліку (матеріальні баланси) використовувалися в давніх цивілізаціях, таких як Вавилон, Єгипет, Рим, Греція, Стародавній Китай. Термін "баланс" походить від латинського "bilanx" — ваги, рівновага, урівноваження. Торгівці та уряди вели облік своїх витрат і доходів для управління ресурсами, контролю за матеріальними цінностями [40, с.45].

Основні постулати фінансової звітності були сформульовані в економічних теоріях кінця XI – початку XIII століть. Вперше бухгалтерський облік було систематизовано у XIV столітті італійським математиком Лукой Пачолі у Трактаті "Про рахунки та записи". Він запропонував метод подвійного запису, який став основою сучасної бухгалтерії. Основним узагальнюючим показником при визначенні фінансового результату Лука Пачолі виділив прибуток [48, с.117]. Положення "Трактату" здобули розвитку у XVI – XVII століттях у працях Д.Кардано, Д.Манчіні, В.Котрулі, Л.Флорі в Італії; Я.Імпіна – в Голландії; І.Готліба, В.Швайкера – в Німеччині [16, с.10].

У XVIII-XIX століттях з початком промислової революції і зростанням масштабів бізнесу виникла необхідність у стандартизації фінансової звітності. Компанії стали залучати інвесторів, і важливість прозорості фінансових даних зростає. В подальшому розвиток економічного аспекту облікової теорії набув значних досягнень в трактатах французьких вчених. Е.П. Леоте та А. Гільбо, які

запропонували теорію, в якій бухгалтерський баланс розглядається, як «наслідок подвійного запису, синтезу рахунків, що не закрилися» [16, с.12]. Ці вчені вважають, що «бухгалтерський баланс є наслідком подвійного запису, синтезом рахунків, що не закрилися. На їхню думку, в основі бухгалтерського балансу лежать рахунки, але разом із тим він є відображенням активів та капіталу підприємства із урахуванням отриманого прибутку» [16, с.12]. Результатом їх досліджень стало формування сучасного вигляду балансу, коли в активі відображаються основні засоби, оборотні активи, капітальні інвестиції, а пасив балансу включає інформацію про власний капітал та зобов'язання підприємства [16, с.12].

В другій половині XIX –на початку XX століть до складу звітності входить звіт про прибутки і збитки – звіт про фінансовий результат. Починають формуватися вимоги до коректного ведення бухгалтерських рахунків, складання та контролю балансу [48, с.117]. Англійський вчений Л.Р. Діксі (1864-1932) саме в цей час, сформулював твердження про те, що «бухгалтерський баланс є найзручнішим способом чіткого розподілу фінансового результату між звітними періодами і достовірного відображення фінансового стану підприємства» [16, с.13-14]. У його працях також було обґрунтовано поняття аудиту та аудиторських процедур, які були призначені для підтвердження точності та достовірності інформації, відображеної у бухгалтерському балансі [16, с.13-14].

Теорія балансу набула свого розвитку на початку 20-го століття у роботах радянських вчених. Але на її розвиток у Радянському союзі вплинула планова економіка та те, що власником радянського підприємства була держава. У балансі радянського підприємства поданий вичерпний перелік джерел фінансування і кредитування, тому, що виділення підприємствам необхідних засобів здійснюється державою. Повністю регулюється у відповідності до планових завдань підприємств величина активів, в т. ч. обладнання та матеріально-виробничих запасів. Безпланове зростання припинялося всіма можливими засобами. Разом з прибутком від операцій звітного періоду, в балансі фіксується заборгованість по відрахуванню з прибутку, що здійснюється згідно

з директивами керуючих господарських органів. За часів соціалізму при формуванні балансу увага приділялася не лише завданням планування, економічного аналізу та контролю, але й особливостям виробничо-господарської діяльності підприємства [16, с.16-19].

Світова економіка розвивалася під впливом інших чинників, перед усім на основі пріоритетності приватної власності. Становлення певної концепції бухгалтерського обліку відбувалося по-різному в різних країнах, в залежності від сукупності факторів, які були притаманні конкретній країні, а саме: ступенем державного впливу на економіку, спрямованості на забезпечення інформацією зовнішніх користувачів, пріоритетністю макроекономічних або мікроекономічних інтересів держави, геополітичного положення країни. Облікові концепції різних країн сформувалися в залежності від впливу цих чинників. Відрізняють англо-американську та континентальну облікові концепції. Англо-американська облікова концепція характеризується підходом, за яким «дозволено все, що не заборонено». Розробкою облікових стандартів займаються професійні організації, а не держава. Вони носять рекомендаційний характер та встановлюють загальні принципи організації обліку та формування звітності, а всі інші аспекти підприємство визначає самостійно. У континентальній обліковій концепції (притаманна західноєвропейським країнам) облікові та звітні стандарти мають силу закону. Форма, зміст і структура балансу встановлені чинним законодавством і в обов'язковому порядку використовуються всіма підприємствами. [16, с.20-23].

У XX столітті після Великої депресії (1929-1939 рр.) фінансові регулятори багатьох країн почали вимагати від компаній публікації фінансових звітів. У 1973 році для уніфікації фінансової звітності була створена Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB), яка започаткувала міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ або IFRS). Їх головною метою стала гармонізація облікових стандартів і політик різних країн для забезпечення порівнянності підприємств. МСФЗ відносяться до англосаксонської концепції обліку та базуються на принципах. МСФЗ не регламентують детально усі

процедури та етапи фінансового обліку, віддаючи перевагу довірі до професійного судження [48, с.117-118]. МСФЗ - набір стандартів і інтерпретацій, що регламентують правила формування фінансової звітності. МСФЗ є дієвим інструментом для забезпечення надання суб'єктами господарювання прозорості та зрозумілої інформації про свою фінансово - господарську діяльність. МСФЗ формують надійну основу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, сприяють об'єктивній оцінці фінансових ризиків, а також дозволяють порівнювати результати діяльності підприємств. Це, у свою чергу, забезпечує точну оцінку їхнього потенціалу та дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. [18, с.15]. Узагальнюючи, запровадження МСФЗ спрямоване на покращення якості та відкритості фінансової звітності, зміцнення довіри інвесторів та покращення управління корпоративними фінансами.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" регламентовано, що «усі підприємства та організації зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність» [10]. Фінансова облікова та звітна система України в 90х роках ХХ століття значно відрізнялася від діючої у більшості розвинених країн, внаслідок того, що склалася в прорадянський період. В 1998 році урядом була прийнята програма модернізації системи бухгалтерського обліку на підставі наближення до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО).

Принципи, на яких ґрунтуються бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні, було визначено у 1999 р. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Деякі з принципів стали новими для системи бухгалтерського обліку в Україні. Зокрема принцип нарахування, який передбачає визнання витрат і доходів за фактом їх виникнення, а не за рухом грошових коштів, а також принцип відповідності доходів понесеним витратам. Новим також став принцип переваги економічної сутності над юридичною формою, який визначає основне правило для визнання зобов'язань та активів підприємства: вони враховуються на основі фактичного

контролю та отримання економічних вигод, а не лише юридичного права власності. [13, с.661].

Прийняті у 1999 р Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та План рахунків бухгалтерського обліку були побудовані на принципах і регламентах Міжнародних стандартів фінансової звітності [17].

З 01.01.2012 р. набрали чинності зміни до Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 року №419, якими було започатковане обов'язкове застосування МСФЗ визначеним переліком суб'єктів. Станом на сьогодні застосування МСФЗ є обов'язковим для ряду підприємств визначених законодавством, але підприємства будь-яких організаційно-правових форм мають можливість перейти на МСФЗ за власним бажанням.

1.2. Економічна сутність поняття фінансової звітності підприємства

Фінансова звітність сьогодні є важливою складовою діяльності будь-якого бізнесу, особливо на глобальному рівні. Інвестори, аналітики, кредитори використовують її для оцінки фінансового стану компаній. Питання надання достовірних, актуальних, повних та невикривлених даних про фінансовий та економічний стан підприємства набуває велике значення як для внутрішніх так і для зовнішніх користувачів.

У вітчизняній науковій, навчальній літературі, наукових виданнях, законодавстві існує кілька інтерпретацій змісту та економічної сутності поняття фінансової звітності підприємства. Так Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначають фінансову звітність, як «бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства» [10, 33], а у Порядку подання електронної звітності до органів державної статистики до цього визначення додається інформація про «рух грошових коштів респондента за звітний період» [43]. У МСБО 1 «Подання фінансової звітності» запроваджується термін фінансова звітність загального

призначення для потреб зовнішніх користувачів, які не можуть вимагати від суб'єкта господарювання підготовки звітності відповідно до їхніх індивідуальних інформаційних потреб [26].

У більшості навчальної літератури визначення фінансової звітності повністю співпадає з тим, що наведено у Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО 1, але зустрічаються інші формулювання. У навчальному посібнику «Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту» Войнаренко М.П., Пономарьова Н.А., Замазій О. В. зазначено, що фінансові звіти є «структурованим фінансовим відображенням фінансового стану підприємства і операцій, що здійснюються ним». На думку авторів посібника, фінансові звіти відображають фінансові результати операцій, групуючи їх у основні класи згідно з економічними характеристиками. [3, с.13-14, 18].

Біла Л.М. визначає фінансову звітність як обліково-економічну категорію – «звітність – це сукупність узагальнених даних про господарську діяльність та стан підприємства, відображених у відповідних показниках» [1, с.4].

Коробко О.М. зазначає, що бухгалтерська фінансова звітність підприємства, сформована на підставі узагальнених даних бухгалтерського обліку, є засобом комунікації із зовнішнім середовищем. Призначенням звітності вона вважає, з одного боку, відображення процесів, що відбуваються в межах підприємства, з іншого, задоволення вимог щодо надання необхідного обсягу інформації, яку можуть зрозуміти як зовнішні, так і внутрішні користувачі. Така звітність демонструє всі важливі зміни в структурі активів і джерел їх фінансування, та результати фінансово-господарської діяльності підприємства, надаючи структуровану і змістовну інформацію, корисну для широкого кола користувачів [14, с.3-4].

А. В. О з е р а н пропонує розуміти під поняттям фінансової звітності систему узагальнених показників, джерелом формування яких виступають дані бухгалтерських рахунків та інша актуальна інформація про підприємство за обліковий період, призначена зовнішніх та внутрішніх

користувачів з метою прийняття управлінських та економічних рішень. Така звітність є «основним засобом комунікації і найважливішим елементом інформаційного забезпечення управління» [33, с. 9].

У монографії «Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні» Сторожук Т.М. та інші визначають фінансову звітність у ширшому трактуванні, як таку, що включає дані фінансового характеру. Така звітність, на їх думку, може включати різні види звітів, у відповідності до облікової політики підприємства, а саме управлінську звітність, спеціальну та ін. [51, с.11].

Головащенко О.М. розглядає фінансову звітність, як підсистему, призначенням якої є інформаційне забезпечення процесів керування підприємством, та виступає ключовим інструментом взаємодії та головним компонентом інформаційної підтримки управління [5, с. 6–8].

Узагальнюючи, фінансова звітність з одного боку виступає, як система звітних документів, джерелом даних для яких є інформація бухгалтерського обліку, яка містить узагальнені показники, що відображають фінансовий стан підприємства, результати його діяльності, рух грошових потоків та зміни у фінансовому становищі підприємства за певний період, з іншого боку фінансова звітність є складовою частиною бухгалтерської, разом з податковою, статистичною та іншими [10, п.2 ст.3].

Фінансова звітність підприємства є важливим джерелом інформації як для підприємства, так і для широкого кола користувачів, а також невід'ємною частиною даних для стратегічного аналізу та прийняття довгострокових рішень.

До внутрішніх користувачів фінансової звітності можна віднести осіб або підрозділи всередині підприємства, які використовують фінансову інформацію для управління, планування, контролю та прийняття рішень:

- керівництво підприємства - для аналізу фінансового стану, оцінки ефективності діяльності та розробки стратегічних планів;

- менеджери підрозділів - для контролю витрат, управління ресурсами та виконання планів;
- бухгалтерія - для складання звітності, контролю за рухом коштів та ведення обліку;
- фінансовий відділ - для аналізу ліквідності, платоспроможності та фінансової стратегії;
- відділ внутрішнього аудиту - для оцінки точності звітності, контролю фінансових ризиків і дотримання внутрішніх регламентів;
- власники та засновники - для контролю за фінансовими результатами та прийняття рішень про інвестування чи розподіл прибутку.

До зовнішні користувачі фінансової звітності відносяться особи або організації, які не є частиною управлінського апарату підприємства, але зацікавлені у фінансовій інформації для прийняття рішень. До них належать:

- інвестори - використовують інформацію для оцінки дохідності та ризиків інвестицій;
- кредитори - для аналізу платоспроможності підприємства;
- державні органи - для контролю за сплатою податків та дотриманням законодавства;
- постачальники та підрядники - для оцінки здатності підприємства виконувати зобов'язання;
- акціонери - для контролю за використанням вкладеного капіталу;
- аналітики та рейтингові агентства - для проведення фінансового аналізу та складання прогнозів;
- громадські організації та ЗМІ - для отримання інформації про соціальну відповідальність та прозорість діяльності.

Економічна сутність поняття фінансової звітності полягає у тому, що вона є джерелом даних та інструментом для відображення результатів діяльності підприємства та його фінансового стану.

Фінансова звітність містить детальні дані про фінансові результати, активи, зобов'язання та власний капітал підприємства, що дає змогу керівникам, інвесторам і кредиторам підприємств ухвалювати виважені рішення.

Звітність дає можливість контролювати результативність роботи підприємства та відповідність встановленим фінансовим стандартам, та проводити фінансовий аналіз, порівнювати результати діяльності з іншими підприємствами або з минулими періодами, і таким чином приймати стратегічні рішення.

Надання фінансової звітності - обов'язкова вимога для підприємств у рамках законодавства, забезпечує прозорість та дотримання вимог щодо оподаткування та звітності перед державними органами.

1.3. Економічна характеристика пивоварної галузі в Україні та ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Харчова промисловість є частиною агропромислового комплексу України та однією з ключових галузей. Реалізація напоїв склала у 2023р. 13,2% від загального обсягу реалізованих харчових продуктів [36].

На рис.1.1. наведено структуру обсягу реалізації напоїв в Україні у 2023р. З рис.1.1. видно, що продажі пива та безалкогольних напоїв, мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки за 2023р. становили майже 75% від загального обсягу продажів напоїв, як алкогольних так і безалкогольних.

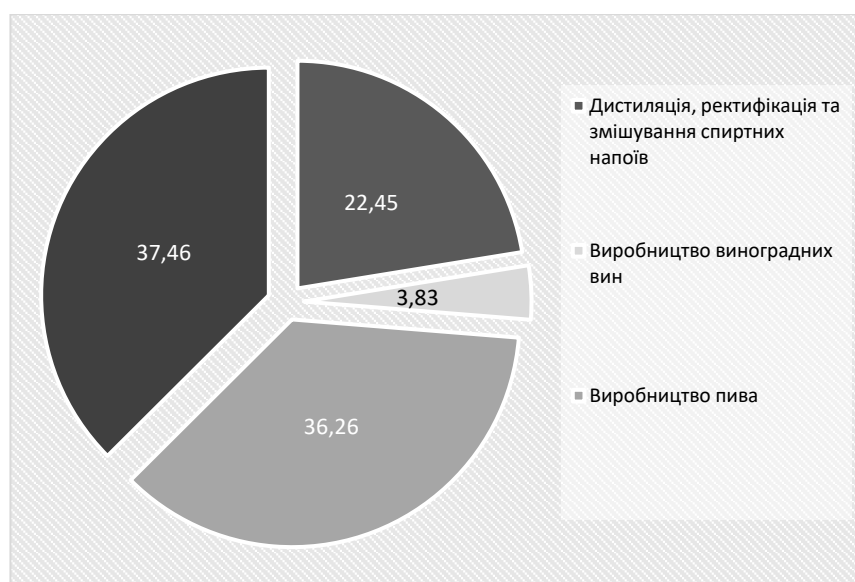

Рис. 1.1. Структура обсягу реалізації напоїв за видами у 2023р.

(складено за даними [36])

Однією з традиційних для України галузей харчової промисловості є пивоваріння. Постійний розвиток пивоварної галузі, зростання попиту на пиво та пивні напої відіграє значну роль для національної економіки. Це пов'язано як з традиційною культурою споживання пива, так і з загальносвітовою тенденцією росту ринку безалкогольних, слабоалкогольних напоїв та пива. У 2023 році обсяг європейського ринку безалкогольного вина та пива становив 8,6 млрд євро, і прогнозується, що до 2032 року цей показник зросте до 15,4 млрд євро [7]. У звіті міжнародної дослідницької та консалтингової групи з аналізу ринку The International Market Analysis Research & Consulting Group, зазначається, що «європейський ринок слабоалкогольних і безалкогольних напоїв демонструє значне зростання, яке зумовлене підвищенням обізнаності споживачів щодо здорового способу життя та зростаючою популярністю продуктів із низьким вмістом калорій і цукру» [7]. Виробництво пива та безалкогольних напоїв стимулює розвиток багатьох суміжних галузей економіки: сільське господарство, солодову промисловість, торгівлю, транспортні перевезення та логістику, машинобудування, енергетику, сферу харчових та мікробіологічних досліджень, громадське харчування, виробництва тари та упаковки. Відходи виробництва використовуються при виготовленні біопалива, корму для скоту, кондитерських виробів тощо.

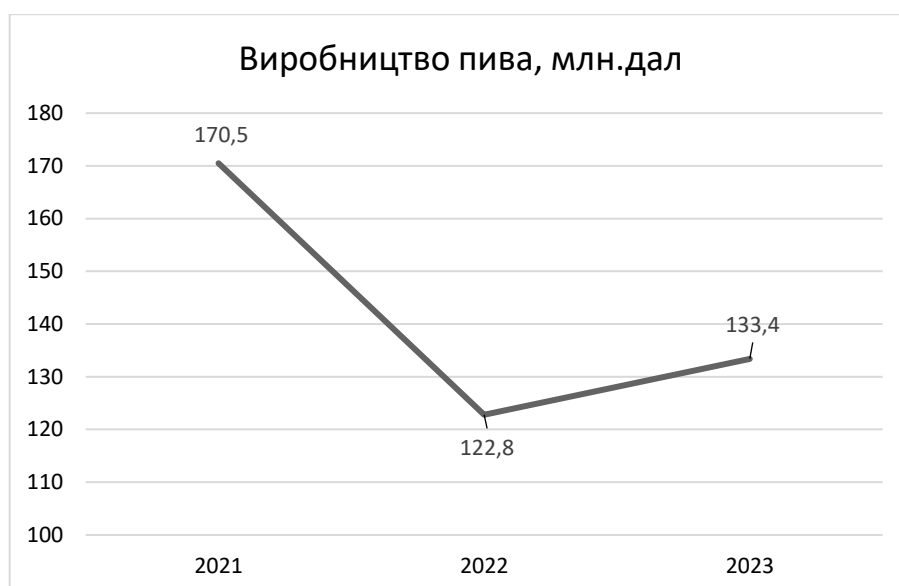

Рис.1.2. Динаміка змін виробництва пива у 2021-2023 роках
(складено за даними [37])

На початку війни виробництво всіх видів напоїв скоротилося. Зміни обсягів виробництва пива у 2021-2023 роках наведено на рис.1.2.

В цілому виробництво пива у 2022р. впало на 27% порівняно з 2021р. Але з 2023р. простежується тенденція відновлення, та росту виробництва (зростання на 7,8% у 2023р. порівняно з 2022) [37].

Особливістю ринку пива в Україні є його висококонсолідованість. Великі виробники пива, а саме ПрАТ «Абінбев Ефес Україна», ПрАТ «Карлсберг Україна», ПрАТ «Оболонь» та ТзОВ «Перша приватна броварня», займають більшу його частину.

Військові дії оказали суттєвий вплив на пивоварну галузь в Україні, через низку факторів, а саме порушення логістичних ланцюгів, руйнування виробничих потужностей та інфраструктури, зростання собівартості виробництва, скорочення ринку збуту, пов'язане з виїздом значної кількості населення за кордон, зміну споживчих настроїв через фінансову нестабільність і зниження доходів населення.

Частина українських виробників пива, унаслідок військових дій, втратила виробничі потужності, або припиняла виробництво з міркувань безпеки. Найбільше скоротилися продажі у ПрАТ «Абінбев Ефес Україна» – на 70% у

2022р., чий заводи, через безпеку, не працювали більше ніж півроку з початку війни [9]. Всі ці фактори вплинули на виробництво пива.

Динаміку зміни обсягів виробництва в розрізі виробників пива за 7 місяців 2021- 2024рр. у відсотках, згідно даних ПрАТ " Укрпиво " [37], наведено на Рис. 1.3.

В 2023 році на ринку пива в Україні лідерами залишаються найбільші виробники: ПрАТ «Абінбев Ефес Україна», ПрАТ «Карлсберг Україна», ПрАТ «Оболонь». Але їх сумарна частка ринку, яка у 2021 році складала приблизно 94%, то за період 2022р. - 2023 скоротилась до 88,5%, а у 2024р. вона складає приблизно 88,4%.

В результаті перерозподілу ринку, долі лідерів частково перейшли до менших виробників. Так, тернопільська пивоварня "Опілля" за цей час збільшила присутність на ринку пива з 1,5% до 2,7%, ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» - з 1,6% до 2,4% ринку, ТОВ «Уманьпиво» з 0,8% до 2,1% ринку.

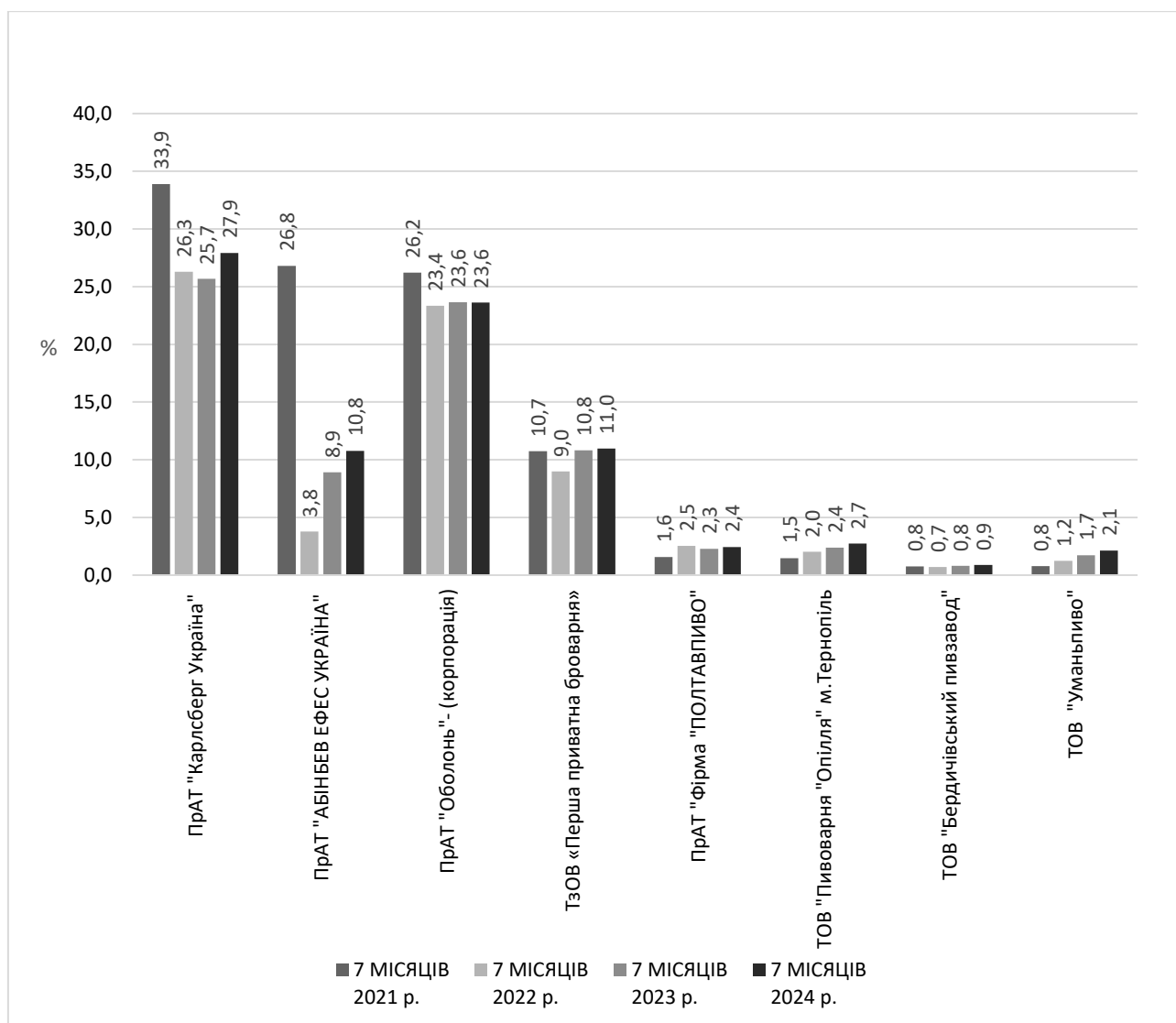

Рис 1.3. Динаміка змін обсягів виробництва пива у 2021- 2024 рр.

(складено за даними [37])

ТОВ "Пивоварня "Опілля" — це провідне регіональне підприємство, що спеціалізується на виробництві пива та безалкогольних напоїв. Компанія має значний досвід у пивоварінні та вирізняється якісною продукцією, яка здобула популярність серед споживачів. На сьогоднішній день ТОВ "Пивоварня "Опілля" займає приблизно 2,7% ринку пива України, що свідчить про стабільну конкурентну позицію в галузі.

До видів діяльності підприємства відносяться виробництво пива, сидру та інших плодово-ягідних вин, безалкогольних напоїв, виробництво мінеральних вод та інших вод, оптова торгівлю напоями та ін.

Основний вид діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля" - виробництво та продаж пива. Доля пива у продукції підприємства складає майже 90%. Склад продукції ТОВ "Пивоварня "Опілля" у 2023р. наведено на рис.1.4.

На підприємстві за традиційною класичною технологією виробляється 15 сортів пива. Асортимент постійно розширюється. Крім того підприємство виробляє квас, сидр та безалкогольні напої. З 2021р. працює лінія розливу питної води [38].

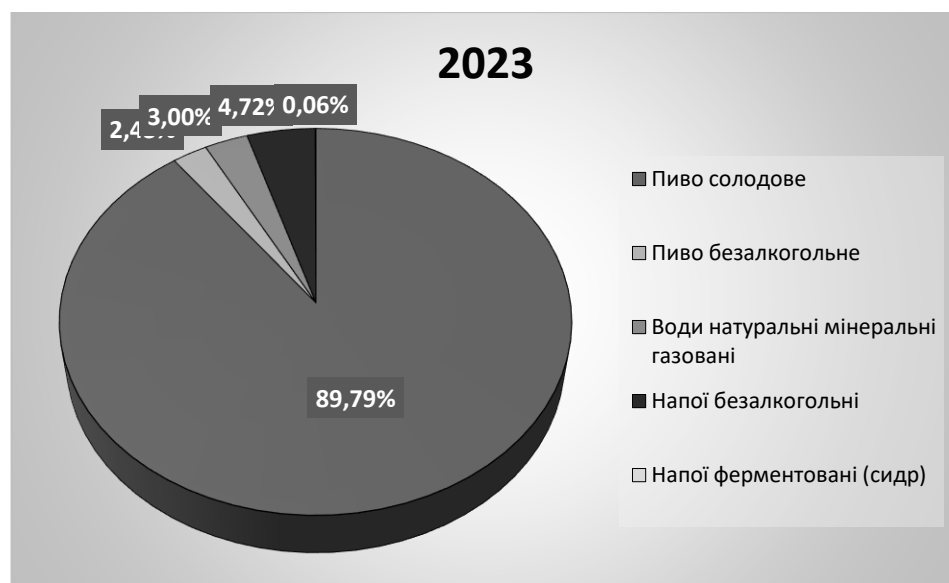

Рис.1.4. Склад продукції ТОВ "Пивоварня "Опілля" у 2023р.

Пивоварні "Опілля" була заснована у 1851 році. Це була перша в Тернополі велика пивоварня з паровою машиною та єдина, яка функціонує відтоді і дотепер. У 1939 році, після входження Західної України до СРСР, відбулася націоналізація підприємства та назва змінена на "Тернопільський пивзавод №1". Як і більшість підприємств, у часи скрутної ситуації в Україні в 90-х роках ХХ століття пивзавод зазнав економічних втрат. Це відображалось як на об'ємах реалізації, так і на виробництві: скоротився асортимент продукції, суттєво впав обсяг продажу. В цей час пивзавод функціонував як орендне підприємство, що створює додаткові труднощі. Врешті керівництво заводу прийняло рішення приватизувати підприємство та форму власності було змінено на відкрите акціонерне товариство [38].

Як товариство з обмеженою відповідальністю підприємство починає працювати з 28.11.2011. З цього моменту розпочато масштабну реновацію, яка триває досі.

За цей час збудовано та введено в дію біля 10 тис. м² виробничих потужностей, розбудовано адміністративний корпус площею понад 1,2 тис. м². Результатом модернізації стало зростання виробничих потужностей підприємства у 5 разів. [38].

На підприємстві реалізовано вертикальний розподіл праці, що включає три рівні керування. Виконавчі функції загального керування підприємством здійснює директор, який підпорядковується голові товариства. Внутрішня структура управлінського персоналу відповідає основним напрямам роботи пивоварні та технологічним циклам пивоваріння. На управлінському рівні функціонування підприємства забезпечується керівниками вищої ланки – директорами технічним, фінансовим, комерційним, виконавчим, директором з маркетингу, директором з виробництва, начальником лабораторії контролю виробництва, головним бухгалтером. На операційному рівні управління здійснюється начальниками відділів, головним механіком, головним енергетиком, начальником виробництва, начальниками цехів (Додаток А).

До складу підприємства входять підрозділи, які забезпечують функціонування виробництва: технічні служби, відділ матеріально - технічного забезпечення, лабораторія контролю виробництва, відділи маркетингу і продаж, склади сировини та готової продукції, бухгалтерія, економічний відділ, аудитор, відділ розвитку підприємства: конструкторське бюро і дільниця впровадження нової техніки (силами цього підрозділу відбувається модернізація матеріально-технічної бази підприємства), ремонтно-будівельні дільниці, юридичний відділ, служба охорони, інженер з охорони праці, інженер з охорони навколишнього середовища, підрозділи безпосередньо пов'язані з виробництвом, а саме: варильне відділення, бродильно-лагерне відділення, цехи розливу.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться з моменту його реєстрації. Товариство здійснює облік господарських операцій, пов'язаних із майном та

результатами діяльності, як у натуральних показниках, так і в узагальненій грошовій формі, забезпечуючи їх безперервне, документально підтверджене та взаємопов'язане відображення. Облік господарських операцій ведеться за методом подвійного запису відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку та фіксується у відповідних журналах і аналітичних відомостях. Бухгалтерський облік в Товаристві повністю автоматизований, з використанням програм "Мелвіс", "1С Бухгалтерія 8.3", М.Е.Дос.

До складу бухгалтерії згідно штатного розкладу входить 25 працівників. До складу бухгалтерії входять три підрозділи, два з яких забезпечують супровід продажів готової продукції (оформлення видаткових накладних, ТТН, контроль розрахунків з покупцями і замовниками, реєстрацію податкових накладних, звірки з покупцями та ін.) відповідній категорії покупців. Укладено договори поставок продукції підприємства з крупними торгівельними мережами АТБ, Сільпо, Варус та ін. Підприємство здійснює експортні операції. Третій підрозділ виконує функції ведення обліку основних засобів, зобов'язань, виробничих запасів, МШП, виробництва, готової продукції, розрахунків, грошових коштів в касі та на рахунках, нарахування та виплати заробітної плати працівникам та ін.

Головний бухгалтер відповідає за підготовку балансу та оперативної звітності щодо доходів, витрат, використання бюджету, а також іншої бухгалтерської, податкової та статистичної звітності. Він контролює дотримання правил оформлення первинної та бухгалтерської документації, правильність розрахунків і виконання платіжних зобов'язань, використання фонду заробітної плати, організацію та проведення інвентаризацій основних засобів, матеріальних цінностей і коштів, а також організації на підприємстві бухгалтерського обліку та звітності.

Споживання пива має чіткий сезонний характер. Пик споживання припадає на літні місяці, спад – на зимні, але динаміка збуту дуже залежить від погоди і коливань температури. Процес виробництва пива займає час на основне бродіння та доброджування від декількох тижнів до чотирьох місяців, залежно від сорту пива. Тому дуже велике значення має довгострокове планування обсягів

виробництва, залежно від сезону. Сезонність впливає на фінансові показники підприємства, так в літні місяці дохід буде значно вищим, ніж у зимовий період. Довготривалий цикл виробництва вимагає планування та накопичення сировини заздалегідь, у періоди активної підготовки до літнього сезону підприємство може мати вищі витрати на сировину, матеріали та енергію. Сезонні коливання обсягів збуту впливають на рух грошових коштів. У літні місяці очікується значне збільшення надходжень, тоді як у зимові можливий дефіцит, що потребуватиме залучення додаткового фінансування. Через залежність від погоди і температурних умов, підприємство має ризики, пов'язані з коливаннями попиту та їхнім впливом на фінансові показники.

Показники діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля" наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Показники діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, +/-	Відносне відхилення
						2019/2023	2019/2023
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	381882,00	378782,00	397603,00	758617,00	929499,00	547617,00	2,43
Інші операційні доходи	31148,00	22661,00	34263,00	38403,00	34225,00	3077,00	1,10
Разом доходи	413030,00	401443,00	431866,00	797020,00	963724,00	550694,00	2,33
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	220926,00	192266,00	226963,00	402806,00	487852,00	266926,00	2,21
Інші операційні витрати сумарно, тис. грн	114274,00	133124,00	159772,00	239482,00	313987,00	199713,00	2,75
Операційні витрати сумарно, тис. грн	335200,00	325390,00	386735,00	642288,00	801839,00	466639,00	2,39
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	61760,00	56984,00	25498,00	135907,00	121981,00	60221,00	1,98
Чистий прибуток, тис. грн	50478,00	46732,00	20814,00	111142,00	99765,00	49287,00	1,98

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

З даних табл.1.1 видно, що чистий дохід від реалізації продукції в період з 2019 по 2023 рр. зростав та збільшився майже в 2 рази.

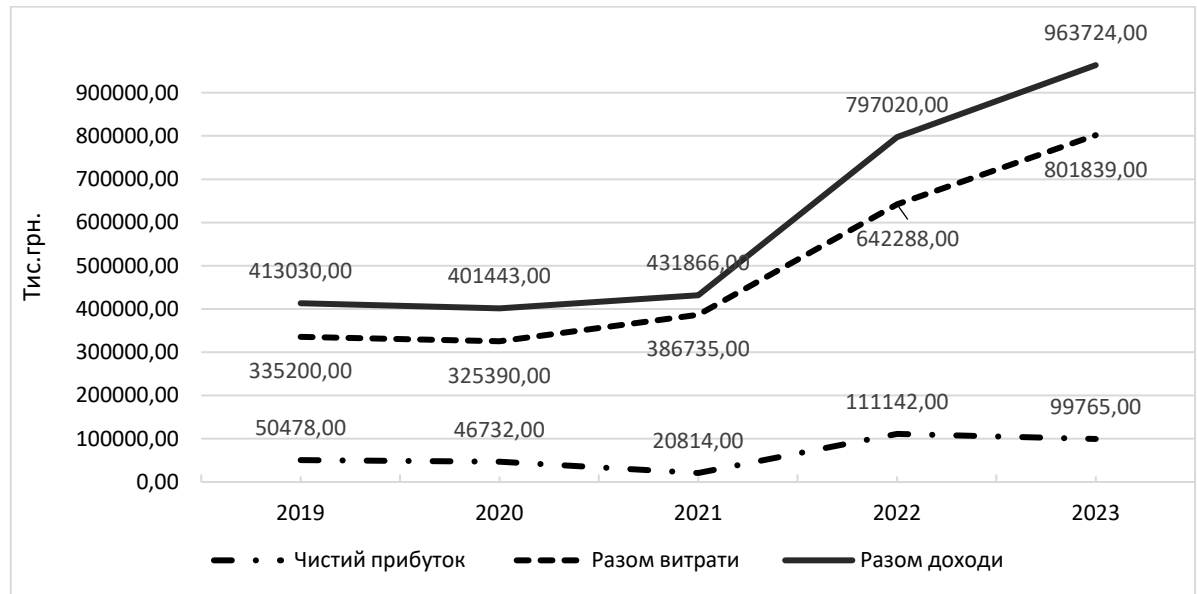

Рис.1.5. Основні показники діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля"

За період 2019-2023рр. більше ніж в 2 рази виросли як витрати так і доходи підприємства, проте, кінцевий результат діяльності є позитивним, оскільки доходи перевищують витрати (рис. 1.5). В цілому можна зробити висновок, що підприємство є прибутковим.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Нормативне регулювання та склад фінансової звітності підприємства.

Нормативна база, яка регламентує складання та подання фінансової звітності в Україні включає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НС(П)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», Міжнародні стандарти фінансової звітності, Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433, Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності, затвердженими наказом Міністерства фінансів України від 11.04.2013 № 476, Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419 та інші нормативні акти.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV подавати фінансову звітність зобов'язані всі підприємства, установи та організації незалежно від організаційно-правової форми і форми власності. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна фінансова звітність складається наростаючим підсумком з початку звітного року за результатами I кварталу, I півріччя, 9-ти місяців, наростаючим підсумком з початку звітного року.

Згідно з п.2 Порядку № 419 «фінансова звітність подається органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, а також згідно із законодавством - іншим органам та користувачам, зокрема органам державної статистики» [44].

НС(П)БО 1 визначає склад та елементи фінансової звітності, вимоги до принципів її складання та якісних характеристик інформації наведеної в звітах. Кількість статей не регламентується, в звіті підприємством можуть не

наводитися статті, за якими інформація відсутня, за винятком випадків, коли така інформація була розкрита в попередньому звітному періоді. У випадку, коли підприємство має суттєву інформацію, в звіт можуть додаватися статті з переліку додаткових статей фінансової звітності [31], якщо може бути достовірно визначена оцінка статті.

Фінансова звітність формується з дотриманням принципів автономності, безперервності діяльності, періодичності, історичної (фактичної) собівартості, нарахування [31].

До складу фінансової звітності входять: баланс (звіт про фінансовий стан, звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал і примітки до фінансової звітності [31].

Фінансова звітність містить дані підприємства (назва підприємства, організаційно-правова форма, адреса, стислий опис основної діяльності, назву підприємства, що контролює інші підприємства (материнське підприємство). Форми фінансової звітності містять інформацію про фінансово-господарську діяльність підприємства та її підсумки за звітний період, відповідну інформацію за попередній звітний період (табл. 2.1).

Баланс підприємства - це форма фінансової звітності, яка відображає фінансовий стан підприємства на певну дату. Він складається з двох основних розділів: активів і пасивів, які завжди мають бути рівними, що забезпечує баланс. Баланс є базовим інструментом для аналізу фінансового стану, розрахунку фінансових коефіцієнтів і складання прогнозів розвитку підприємства.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) - узагальнює результати діяльності підприємства за певний період. Він відображає отримані доходи, понесені витрати та сформований фінансовий результат (прибуток або збиток). Надає можливість оцінки прибутковості діяльності та структури витрат та доходів підприємства.

Звіт про рух грошових коштів - відображає джерела надходження та напрями використання грошових коштів підприємства за певний період. Він

деталізує потоки грошових коштів у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, та дає можливість оцінки а прогнозу по видам діяльності.

Звіт про власний капітал — це форма фінансової звітності, яка відображає зміни у структурі та обсягах власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Цей звіт розкриває джерела збільшення чи зменшення власного капіталу та пояснює причини таких змін.

Примітки до фінансової звітності — це доповнення до основних форм фінансової звітності, які містять детальні пояснення, розкриття та уточнення інформації, що відображена у звітах. Вони забезпечують користувачів глибшим розумінням фінансового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів підприємства.

2.2. Принципи складання балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства.

В економічній літературі існує дві основні думки щодо трактування поняття балансу. Згідно першої баланс розглядається як складова методу бухгалтерського обліку, згідно другої, як документ, що визначає фінансовий результат діяльності підприємства [19, с.130]. На мій погляд баланс є водночас формою звітності, і одним із ключових інструментів бухгалтерського обліку. Баланс є основною частиною фінансової звітності підприємства. Баланс відображає фінансовий стан суб'єкта господарювання на певну дату. Він представляє сукупність активів, зобов'язань і власного капіталу у структурованому вигляді. У контексті методу бухгалтерського обліку баланс виконує функцію узагальнення та групування інформації. Він дозволяє зіставляти дані про ресурси підприємства (активи) і джерела їх фінансування (пасиви). Така систематизація є основою оцінки фінансового стану та контролю за рухом коштів і майна. Структура балансу наведена на Рис. 2.1.

Структура балансу	
Актив	Пасив

I.	Необоротні активи	I.	Власний капітал
II.	Оборотні активи	II.	Довгострокові зобов'язання і забезпечення
III.	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	III.	Поточні зобов'язання і забезпечення
		IV.	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття
Баланс		Баланс	

Рис. 2.1. Структура балансу

Баланс підприємства складається з двох основних частин: активу та пасиву, які поділяються на розділи. В активі балансу згруповані всі господарські засоби, ресурси, що перебувають у розпорядженні підприємства і використовуються для отримання економічної вигоди, в пасиві – джерела їх фінансування. Кожен розділ включає певні статті, що відображають різні аспекти фінансового стану компанії. Статті балансу - це економічно однорідні групи, до кожної з яких включаються однакові за економічним змістом господарські засоби підприємства чи джерела їх утворення. Статті бухгалтерського балансу поділяють на активні і пасивні, залежно від розділу балансу до якого вони відносяться. Статті активу містять дані про господарські засоби підприємства (нематеріальні активи, основні засоби, запаси, кошти, дебіторську заборгованість та ін.). Статті пасиву містять дані про джерела формування власного та позикового капіталу підприємства (всі види капіталу, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), довгострокові та поточні зобов'язання підприємства).

В правильно складеному балансі загальні підсумки активу завжди є рівними загальним підсумкам пасиву (балансове рівняння Активи = Пасиви + Власний капітал). Це обумовлено тим, що в активі та пасиві балансу у вартісному вираженні відображаються ті самі господарські засоби, але згруповані за різними критеріями: актив показує їх склад і розміщення, а пасив -

джерела їх формування. Кожна група засобів, зазначена в активі, має відповідне джерело фінансування, вказане в пасиві. Невідповідність між підсумками активу та пасиву свідчить про наявність помилок у складанні балансу. [40, с.47].

Складання балансу підприємства здійснюється в кілька етапів, які забезпечують точність і повноту розрахованих даних.

Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду в тисячах гривень без десяткового знаку, суми в балансі рахуються за неокругленими даними, а вже потім округлюються. При розрахунку забороняється проводити взаємне згортання статей активів і зобов'язань.

На підготовчому етапі складання балансу проводиться інвентаризація активів і зобов'язань для підтвердження їх наявності та оцінки (обов'язковим є проведення річної інвентаризації). Відбувається перевірка бухгалтерських записів, аналізуються рахунки бухгалтерського обліку, їхні залишки, коректність і відповідність документам. Перевіряється відповідність аналітичного обліку синтетичному.

Далі проводиться розрахунок фінансового результату. Закриваються рахунки обліку доходів і витрат шляхом списання на фінансовий результат (рахунок 79).

Д'79 "Фінансові результати" кореспондує з:

К'23 "Виробництво", К'26 "Готова продукція", К'70 "Доходи від реалізації", К'90 "Собівартість реалізації", К'92 "Адміністративні витрати", К' 93 "Витрати на збут", К'94 "Інші витрати операційної діяльності", К'95 "Фінансові витрати", К' 96 "Втрати від участі в капіталі", К'97 "Інші витрати", К'98 "Податок на прибуток".

К'79 "Фінансові результати" кореспондує з:

Д'70 "Доходи від реалізації", Д'71 "Інший операційний дохід", Д'72 "Дохід від участі в капіталі", Д'73 "Інші фінансові доходи", Д'74 "Інші доходи", Д'98 "Податок на прибуток".

Визначений річний результат (прибуток/збиток) відображається на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» та розподіл отриманого прибутку.

Дані з рахунків бухгалтерського обліку групуються відповідно до статей балансу (активи, пасиви, власний капітал). Активи та зобов'язання розподіляються за строками використання або погашення відповідно на оборотні й необоротні активи, а також поточні й довгострокові зобов'язання.

Заповнюється форма балансу, відображаються усі статті балансу: активи (у порядку зменшення ліквідності), пасиви та власний капітал.

Забезпечується дотримання бухгалтерського рівняння: $\text{Активи} = \text{Пасиви} + \text{Власний капітал}$ та перевіряється рівність загальної суми активів і суми пасивів. Проводиться аналіз статей, оцінюється коректність даних у кожній статті, а також їх відповідність даним облікових регістрів.

Помилки при складанні балансу призводять до викривлення фінансової звітності, порушення нормативних вимог і в подальшому до невірних управлінських рішень. До основних помилок можна віднести:

- порушення рівності підсумків частин балансу ($\text{Активи} = \text{Пасиви} + \text{Власний капітал}$) через неправильне відображення залишків рахунків, пропуск або подвійну реєстрацію операцій;
- помилки в класифікації статей балансу (викривлення при занесенні даних в розділи балансу, наприклад, довгострокову дебіторську заборгованість відображено у складі оборотних активів);
- переплутані актив і пасив (наприклад, кредиторська заборгованість відображена у складі активів);
- неповнота даних при заповненні балансу (не враховані всі активи чи зобов'язання підприємства, пропущені дані за аналітичними рахунками);
- помилки у використанні облікових оцінок (неправильна оцінка справедливої вартості активів, неправильно розраховані резерви, невідповідність амортизаційної політики реальним умовам використання активів);

- не проведено коригування залишків (коригування помилок минулих періодів, коригування з урахуванням результатів інвентаризації);
- помилки у валютному обліку;
- невідповідність аналітичного і синтетичного обліку.

Для уникнення помилок потрібно обов'язково проведення перед складанням балансу інвентаризації для підтвердження реальності активів і зобов'язань, актуалізація облікових оцінок, звірка аналітичного та синтетичного обліку та перевірка арифметичних розрахунків. Бажаним є додатковий контроль якості заповнення балансу за участю досвідчених спеціалістів.

ТОВ «Пивоварня «Опілля» у 2020-2023рр. подавало 5 форм фінансової звітності. Показники балансу підприємства за 5 років наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Показники балансу ТОВ «Пивоварня «Опілля» за 2019-2023 роки

Назва рядка	На кінець звітного періоду, тис. грн				
	2019	2020	2021	2022	2023
АКТИВ					
Усього за розділом I Необоротні активи	229092,00	288739,00	331422,00	438142,00	586506,00
Усього за розділом II Оборотні активи	180699,00	216548,00	260780,00	311407,00	321774,00
Баланс	409791,00	505287,00	592202,00	749549,00	908280,00
ПАСИВ					
Усього за розділом I Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	200340,00	248319,00	270056,00	381223,00	466039,00
Усього за розділом II Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	110772,00	146365,00	171791,00	216722,00	227472,00
Усього за розділом III Поточні зобов'язання і забезпечення	98679,00	110603,00	150355,00	151604,00	214769,00
Баланс	409791,00	505287,00	592202,00	749549,00	908280,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

При аналізі даних видно, що за 5 років майже на 10% збільшилася питома вага вартості необоротних активів в валюті балансу.

Зміни пасиву менш значні, можна відмітити незначне збільшення власного капіталу (3%) та незначне зменшення розміру довгострокових зобов'язань (2%). Розмір поточних зобов'язань майже не змінився.

2.3. Методика складання звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) підприємства, звітів про рух грошових коштів, власний капітал та приміток до фінансової звітності підприємства.

Під фінансовим результатом розуміють прибуток або збиток, отриманий підприємство за підсумками діяльності.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) підприємства містить інформацію про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період. Звіті про фінансові результати містить дані про обороти за звітний період, а не залишки за рахунками, як у балансі. Звіт складається з наступних розділів: «Фінансові результати», «Сукупний дохід», «Елементи операційних витрат», «Розрахунок показників прибутковості акцій».

В розділі I «Фінансові результати» відображаються доходи і витрати, які відповідають критеріям, визначеним в НП(С)БО.

У статті "Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" відображається дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у т. ч. платежі від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості), який є доходом від основної діяльності підприємства. З цієї суми виключаються надані знижки, вартість повернутих раніше проданих товарів, доходи, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податки і збори (ПДВ, акцизний податок) [25].

У статті «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» відображається виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) та/або собівартість реалізованих товарів, дохід від реалізації яких зазначений в попередньому рядку, тобто витрати, безпосередньо пов'язані з виготовленням

або придбанням продукції, визначені відповідно П(С)БО 16 «Витрати». До цієї статті також включають постійні нерозподілені загальновиробничі витрати, що входять до складу собівартості реалізованої продукції. Сума наводиться у дужках.

«Валовий прибуток/збиток» = "Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" - «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)». Отримане додатне значення відображається в графі «Валовий прибуток», від'ємне – в графі «Валовий збиток» в дужках.

У статті «Інші операційні доходи» відображаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства (без урахування непрямих податків та зборів), крім доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Стаття «Адміністративні витрати» - сума загальногосподарських витрати, пов'язаних з управлінням і обслуговуванням підприємства. Сума наводиться у дужках.

Стаття «Витрати на збут» - сума витрат, пов'язаних з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг). Показник наводять у дужках.

Стаття «Інші операційні витрати» - інші операційні витрати, що не потрапили до попередніх статей. Сума наводиться у дужках.

«Фінансовий результат від операційної діяльності» = «Валовий прибуток» + «Інші операційні доходи» - «Адміністративні витрати» - «Витрати на збут» - «Інші операційні витрати» або «Фінансовий результат від операційної діяльності» = «Інші операційні доходи» - «Валовий збиток» - «Адміністративні витрати» - «Витрати на збут» - «Інші операційні витрати».

Додатний результат розрахунку відображається в графі «Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток», від'ємний – в графі «Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток» в дужках.

В наступних статтях «Дохід від участі в капіталі», «Інші фінансові доходи», «Інші доходи» відображають доходи, отримані від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведуть за методом участі в капіталі, дивіденди, відсотки та інші доходи від фінансових інвестицій

та інші доходи (без урахування непрямих податків і зборів), що виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства, у відповідних рядках.

В статті «Фінансові витрати», «Втрати від участі в капіталі» та «Інші витрати» включають в дужках суми витрат на відсотки та інші витрати підприємства, пов'язані з позиками, збиток від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведуть методом участі в капіталі, інші витрати, що виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства.

«Фінансовий результат до оподаткування» = «Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток» + «Дохід від участі в капіталі» + «Інші фінансові доходи» + «Інші доходи» - «Фінансові витрати» - «Втрати від участі в капіталі» - «Інші витрати». Якщо результат розрахунку додатний, його відображають в рядку «Фінансовий результат до оподаткування: прибуток», якщо від'ємний – в дужках у рядку «Фінансовий результат до оподаткування: збиток».

У статті «Витрати (дохід) з податку на прибуток» зазначають суму витрати або дохід з податку на прибуток, визначені відповідно до НП(С)БО 17 «Податок на прибуток». Суму витрат наводять у дужках. У статті «Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування» відображають єдиний показник (відповідно до НП(С)БО 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність"), що включає:

- прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування;
- прибуток (збиток) від переоцінки необоротних активів та груп вибуття, які утворюють припинену діяльність і оцінюються за чистою вартістю реалізації.

Суму збитку наводять у дужках.

У статті «Чистий фінансовий результат» відображається алгебраїчна сума: «Фінансовий результат до оподаткування» + «Витрати (дохід) з податку на прибуток» + «Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування». В разі додатного значення результат заноситься в графу

«Чистий фінансовий результат: прибуток», від’ємного – в дужках в графу «Чистий фінансовий результат: збиток».

Сума статті «Чистий фінансовий результат» повинна відповідати різниці сум, які зазначені у рядку "Нерозподілений прибуток" у балансі на кінець та на початок звітного періоду, при умові, що не було виплат дивідендів на частки в ТОВ.

Показники звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) підприємства за 5 років наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Показники звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)

ТОВ «Пивоварня «Опілля» за 2019-2023 роки

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи сумарно, тис. грн	413030,0 0	401443,00	431866,00	797020,0 0	963724,00
Витрати сумарно, тис. грн	335200,0 0	325390,00	386735,00	642288,0 0	801839,00
Чистий прибуток , тис. грн	50478,00	46732,00	20814,00	111142,0 0	99765,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	77830,00	76053,00	45131,00	154732,0 0	161885,00
Чистий прибуток , тис. грн	50478,00	46732,00	20814,00	111142,0 0	99765,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

З наведених даних видно, що всі 5 років підприємство було прибутковим. Розмір чистого прибутку збільшився з 2019 по 2022 рр. в 2,2 разу. У 2023 році чистий прибуток, отриманий ТОВ «Пивоварня «Опілля» зменшився на 10% порівняно з 2022 р., але підприємство залишилось прибутковим (чистий прибуток склав 99765,00 тис. грн.), що вказує на ефективне використання активів та власного капіталу підприємства.

Розділ II «Сукупний дохід» звіту про фінансові результати використовується для підвищення прозорості звітності та включає показники, які не відображаються безпосередньо у прибутку/збитку, але впливають на власний капітал підприємства.

До таких показників відносяться:

1. Суми зміни власного капіталу за рахунок дооцінки (уцінки) основних засобів і нематеріальних активів, переоцінених відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» і НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» (сума дооцінки (уцінки), яка збільшує (зменшує) додатковий капітал).
2. Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів - сума зміни власного капіталу за рахунок дооцінки (уцінки) фінансових інструментів, переоцінених відповідно до НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти».
3. Накопичені курсові різниці - показують суму зміни додаткового капіталу за рахунок накопичених курсових різниць, визначених згідно з НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів».
4. Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств - відображають частку іншого сукупного доходу асоційованих, дочірніх і спільних підприємств, облік фінансових інвестицій до яких ведуть за методом участі в капіталі.
5. Інший сукупний дохід - показують інші зміни у власному капіталі, які за ознаками суттєвості не можливо виділити в окрему статтю або які не можуть бути включені в інші статті, цього розділу.

«Інший сукупний дохід до оподаткування» = «Дооцінка (уцінка) необоротних активів» + «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів» + «Накопичені курсові різниці» + «Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств» + «Інший сукупний дохід».

«Інший сукупний дохід після оподаткування» = «Інший сукупний дохід до оподаткування» - «Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом».

«Сукупний дохід» = «Чистий фінансовий результат прибуток/збиток» + «Інший сукупний дохід після оподаткування».

Результативні дані розділу «Сукупний дохід» звіту про фінансові результати ТОВ «Пивоварня «Опілля» наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Показники розділу II «Сукупний дохід» звіту про фінансові результати
(звіту про сукупний дохід) ТОВ «Пивоварня «Опілля» за 2019-2023 роки

Назва рядка	На кінець звітного періоду, тис. грн				
	2019	2020	2021	2022	2023
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4669,00	1247,00	923,00	25,00	(14949,00)
Інший сукупний дохід після оподаткування	4669,00	1247,00	923,00	25,00	(14949,00)
Сукупний дохід	55147,00	47979,00	21737,00	111167,00	84816,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

До Розділу III звіту про фінансові результати «Елементи операційних витрат» включається інформація про елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління, інші операційні витрати), які підприємство здійснило протягом звітного періоду, за виключенням сум внутрішнього обороту, тобто витрат, що становлять собівартість продукції (робіт, послуг), яка вироблена і спожита самим підприємством та сум собівартості реалізованих товарів і запасів. До елементів операційних витрат віднесено: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

У статті «Матеріальні витрати» відображаються витрати на виробництво (виробничі запаси, поточні біологічні активи, малоцінні швидкозношувані предмети, продукція сільськогосподарського призначення, товари), загальновиробничі, адміністративні витрати, витрати на збут та інші потреби підприємства. До цієї статті не включаються: суми витрат на виробництво продукції власного споживання, вартість поворотних відходів власного виробництва, собівартість реалізованих товарів і запасів.

До статті «Витрати на оплату праці» включаються суми заробітної плати, нарахованої за звітний період (у т. ч. нарахований резерв оплати відпусток).

«Відрахування на соціальні заходи» - включає суми нарахованого єдиного соціального внеску за звітний період (у т. ч. в частині резерву оплати відпусток).

«Амортизація» - відображаються суми амортизації, нарахованої за звітний період.

Стаття «Інші операційні витрати» включає суми інших витрат, пов'язаних з діяльністю підприємства, які не потрапили до інших рядків цього розділу звіту.

Дані розділу «Елементи операційних витрат» звіту про фінансові результати ТОВ «Пивоварня «Опілля» наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Склад показників розділу III «Елементи операційних витрат»

Назва рядка	На кінець звітного періоду, %				
	2019	2020	2021	2022	2023
Матеріальні затрати	57,57	50,11	51,24	59,56	56,84
Витрати на оплату праці	8,26	11,09	11,29	8,60	9,79
Відрахування на соціальні заходи	1,77	2,38	2,43	1,88	2,11
Амортизація	3,56	4,77	4,83	3,14	3,15
Інші операційні витрати	28,83	31,64	30,21	26,82	28,11
Разом	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Рис. 2.2. Зміна показників розділу III «Елементи операційних витрат»

З Рис.2.3. та таблиці 2.5. видно, що операційні витрати підприємства за 5 років зросли в 2,5 разу. При цьому їх склад в процентному відношенні майже не зазнав змін. Приблизно 85% операційних витрат складають матеріальні та інші операційні витрати.

Розділ IV «Розрахунки показників прибутковості акцій» заповнюють акціонерні товариства, чиї прості акції або потенційні прості акції відкрито продаються або купуються на фондових біржах, зокрема товариства, які перебувають у процесі випуску таких. Потенційною простою акцією вважають фінансовий інструмент або іншу угоду, яка дає право на отримання простих акцій (п. 3 П(С)БО 24 «Прибуток на акцію»).

У статті «Середньорічна кількість простих акцій» показують середньозважену кількість простих акцій, які перебували в обігу протягом звітного періоду. Цей показник розраховується згідно з п. 5 П(С)БО 24 як:

$$\text{Середньорічна кількість простих акцій} = \frac{\text{Кількість акцій в обігу} * \text{Кількість днів протягом яких акція знаходилася в обігу}}{\text{Кількість днів у звітному році}} \quad (2.1)$$

У статті «Скоригована середньорічна кількість простих акцій» показують середньорічну кількість простих акцій в обігу, скориговану на середньорічну кількість потенційних простих акцій. Розрахунок здійснюється згідно з п. 9.2 П(С)БО 24:

$$\begin{aligned} &\text{Скоригована середньорічна кількість простих акцій} = \\ &\text{Середньорічна кількість простих акцій} + \text{Середньорічна кількість акцій,} \\ &\text{які надійдуть в обіг у разі конвертації всіх розбавляючих простих акцій} \end{aligned} \quad (2.2)$$

Показник «Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію» розраховується згідно з п. 4 П(С)БО 24 :

$$\begin{aligned} &\text{Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію} = \\ &\frac{\text{Сума чистого прибутку (збитку)} - \text{Сума дивідендів на привілейовані акції}}{\text{Середньорічна кількість простих акцій в обігу}} \end{aligned} \quad (2.3)$$

Розрахунок «Скоригованого чистого прибутку (збитку) на одну просту акцію» здійснюється згідно з п. 8–14 П(С)БО 24 (п. 3.42, 3.43):

Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію =

$$\frac{\text{Сума відкоригованого чистого прибутку (збитку)}}{\text{Відкоригована середньорічна кількість простих акцій в обігу}} \quad (2.4)$$

Сума відкоригованого чистого прибутку (збитку) визначається таким чином (п. 9 П(С)БО 24) = Чистий прибуток (збиток) – Дивіденди на привілейовані акції + Дивіденди (після сплати процентів і податків), визнані у звітному періоді щодо розбавляючих потенційних простих акцій ± Інші доходи (витрати), що виникають у разі конвертації простих акцій.

«Дивіденди на одну просту акцію» згідно п. 3.44 Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 [25], розраховується згідно формули (2.5).

$$\text{Дивіденди на одну просту акцію} = \frac{\text{Сума оголошених дивідендів}}{\text{Кількість простих акцій, за якими сплачуються дивіденди}} \quad (2.5)$$

Розділ IV «Розрахунки показників прибутковості акцій» звіту про фінансові результати ТОВ «Пивоварня «Опілля» не заповнює.

Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам інформації про зміни, що відбулися з грошовими коштами підприємства та їх еквівалентами за звітний період, тобто інформацію для «оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти, а також для оцінки потреби в них» [15, с.143-144]. У звіті відображаються джерела отриманих підприємством готівкових та безготівкових коштів, напрями їх використання, рух грошових коштів за звітний період відповідно до виду діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової).

Звіт про рух грошових коштів доповнює баланс підприємства (звіт про фінансовий стан) і звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), «інформацією про зміни грошових коштів та їх еквівалентів за звітний рік» [15, с.144].

Цей звіт містить розгорнуті дані за звітний період про отримані підприємством доходи та понесені витрати, які стали в результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. До звіту не включаються

негрошові операції (отримання активів шляхом фінансової оренди; бартерні операції; придбання активів шляхом емісії акцій тощо) [25, п.4.5]. Крім того звіт включає рядок з даними про вплив зміни валютних курсів на залишок коштів, поза вказаними видами діяльності.

Звіт охоплює рух всіх грошових коштів підприємства за звітний період, власних або позикових (рух на банківських рахунках, готівка в касах підприємства, відсотки по депозитах/кредитах, кошти в дорозі (надходження/витрати майбутнього періоду), цифрові та електронні гроші, кошти в національній та іноземній валюті), та дає можливість визначити суму чистого грошового прибутку підприємства.

Розділ «Рух коштів у результаті операційної діяльності» може бути складений одним з двох методів (прямим або непрямим), на вибір підприємства.

Прямий метод складання звіту про рух грошових коштів полягає у безпосередньому відображенні основних грошових потоків підприємства за категоріями надходжень і виплат. Різниця між надходженнями та виплатами дає чистий рух коштів по видам діяльності окремо. Непрямий метод складання звіту про рух грошових коштів полягає у коригуванні чистого прибутку або збитку підприємства для визначення руху грошових коштів від операційної діяльності. Це досягається шляхом виключення з прибутку негрошових статей та врахування змін у оборотних активах і зобов'язаннях. Кузьмінська О.Е. зазначає, що прямий метод передбачає постійне накопичення інформації про рух грошових коштів та узагальнення необхідних даних через в аналітичному обліку. У той час, як непрямий метод ґрунтується на максимальному використанні вже готових показників фінансової звітності, таких як звіт про фінансовий стан (баланс) і звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід). Він мінімізує потребу у зверненні до даних первинних документів, облікових регістрів, а також аналітичних і синтетичних рахунків бухгалтерського обліку [15, с.144]. Схему складання звіту про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності прямим та непрямим методом наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Схема складання звіту про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності за прямим та непрямим методом [15, с.145]

Рух коштів у результаті операційної діяльності	
Прямий метод	Непрямий метод
НАДХОДЖЕННЯ ВІД: - реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); - повернення податків і зборів, у тому числі податку на додану вартість; - цільового фінансування; - інші надходження « - » ВИТРАЧАННЯ НА ОПЛАТУ: - товарів (робіт, послуг); - праці; - відрахувань на соціальні заходи; - зобов'язань з податків і зборів; - інші витрачання « = » Чистий рух коштів від операційної діяльності	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування +/- Коригування на: - амортизацію необоротних активів; - збільшення (зменшення) забезпечень (не включається зміна суми забезпечень, пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю); - збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць; - збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій; +/- зменшення (збільшення) оборотних активів; +/- зменшення (збільшення) поточних зобов'язань « = » Грошові кошти від операційної діяльності « - » Сплачений податок на прибуток « = » Чистий рух коштів від операційної діяльності

Розділи II та III звіту про рух грошових коштів «Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності» та «Рух коштів у результаті фінансової діяльності» складаються прямим методом на включають дані наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Схема складання звіту про рух грошових коштів у результаті інвестиційної та фінансової діяльності за прямим методом [15, с.145]

Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності НАДХОДЖЕННЯ від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів; отриманих відсотків, дивідендів; деривативів; інші надходження « - » ВИТРАЧАННЯ на придбання фінансових інвестицій, необоротних активів; виплати за деривативами; інші платежі « = » Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності
Рух коштів у результаті фінансової діяльності НАДХОДЖЕННЯ від власного капіталу, отримання позик та інші надходження « - » ВИТРАЧАННЯ на викуп власних акцій, погашення позик, сплату дивідендів та інші платежі « = » Чистий рух коштів від фінансової діяльності
+/- чистий рух коштів у результаті операційної діяльності +/- чистий рух коштів у результаті інвестиційної діяльності +/- чистий рух коштів у результаті фінансової діяльності = чистий рух грошових коштів за звітний період
+/- залишок на початок звітного періоду +/- вплив змін курсу валют = залишок коштів на кінець року

Звіт про рух грошових коштів ТОВ «Пивоварня «Опілля» складається прямим методом. Зведені дані звіту про рух грошових коштів за 2019-2023 роки наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

**Показники звіту про рух грошових коштів ТОВ «Пивоварня «Опілля» за
2019-2023 роки**

Назва рядка	На кінець звітнього періоду, тис. грн				
	2019	2020	2021	2022	2023
Чистий рух коштів від операційної діяльності	-8177,00	-9459,00	3850,00	135701,00	163913,00
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-7285	-4391,00	-12335,00	-134178,00	- 146745,00
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	15764	13274,00	8468,00	-582,00	-15924,00
Чистий рух грошових коштів за звітний період	302	-576,00	-17,00	941,00	1244,00
Залишок коштів на початок року	736	951,00	292,00	270,00	1012,00
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	-87	-83,00	-5,00	-199,00	-444,00
Залишок коштів на кінець року	951	292,00	270,00	1012,00	1812,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

За період з 2019 по 2023рр. в 20 разів зросли витрати на інвестиційну діяльність ТОВ «Пивоварня «Опілля», що, в першу чергу, є відображенням модернізації основних засобів підприємства. За цей період значення показника «Чистий рух коштів від фінансової діяльності» змінилося з додатного на від'ємне – значно збільшився розмір витрат на погашення відсотків по позикам. Значення показника «Чистий рух коштів від операційної діяльності» у 2019-2020 рр. було від'ємним, тобто витрачання на ведення операційної діяльності перевищували доходи від неї. Але вже з 2021 року цей показник стає додатним, та його значення у 2023 році в 42,6 раз перевищує результат 2021р. Різко виросла доходність операційної діяльності.

Звіт про власний капітал надає інформацію про зміни у складі власного капіталу підприємства, більш деталізуючи дані з розділу I пасиву балансу та з розділу II звіту про фінансові результати.

Власний капітал — це різниця між активами і зобов'язаннями підприємства [31]. Інакше можна визначити власний капітал, як «це сума коштів підприємства,

яка була отримана ним у результаті здійснення діяльності або у вигляді внесків власників (учасників) чи у якості реінвестування чистого прибутку» [6]. До складу власного капіталу входять: зареєстрований (пайовий) капітал; капітал у дооцінках; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток); вилучений капітал; неоплачений капітал [31].

Переоцінка або перерахунок активів та зобов'язань призводить до змін розміру власного капіталу. Власний капітал підприємства може зменшуватися через вилучення власниками вкладеного раніше капіталу без передачі цієї частки іншим особам, отримання збитків, зниження вартості активів при уцінці, продаж акцій за ціною, нижчою від їх номіналу, або зменшення номінальної вартості акцій. Збільшення власного капіталу відбувається внаслідок отримання прибутку, збільшення вартості активів при дооцінці, безоплатного отримання активів інвестицій власників, отримання емісійного доходу, підвищення номінальної вартості акцій [11]. Крім цього можуть відбуватися внутрішні зміни у складі власного капіталу.

Звіт про власний капітал складають за даними балансу, звіту про фінансові результати та даних за рахунками 4-го класу «Власний капітал та забезпечення зобов'язань». Залишок власного капіталу на кінець року (дані розділу I пасиву балансу та їх підсумок) мають збігатися з даними звіту про власний капітал на кінець року.

До складу Звіту про власний капітал входять наступні розділи.

1. «Залишок на початок року» - нескоригований залишок власного капіталу на початок звітного року (збігається з рядками розділу I пасиву балансу на кінець попереднього звітного періоду).
2. «Коригування», а саме:
 - зміна облікової політики (може відбуватися, тільки якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку, або якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства (п. 9 П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах");

- виправлення помилок;
 - інші зміни.
3. «Скоригований залишок на початок року» = «Залишок на початок року» +/- «Коригування».
 4. «Чистий прибуток (збиток) за звітний період» - визначають у підсумковому рядку звіту про фінансові результати.
 5. «Інший сукупний дохід за звітний період» включає дані про дооцінку (уцінку) необоротних активів, дооцінку (уцінку) фінансових інструментів, накопичені курсові різниці, частку іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств, інший сукупний дохід). Дані звіту мають збігатися з відповідними значеннями статей Розділу II «Сукупний дохід» звіту про фінансовий результат.
 6. «Розподіл прибутку» - суми виплат власникам (дивіденди), дані про спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу та відрахування до резервного капіталу. При виплаті дивідендів величина дивідендів відображається за відповідними позиціями власного капіталу у дужках і зменшує власний капітал підприємства. При спрямуванні нерозподіленого прибутку на збільшення статутного і резервного капіталу, «відбувається внутрішній перерозподіл сум власного капіталу підприємства: відповідну суму прибутку у звіті про власний капітал відображають двічі — за статтею «Нерозподілений прибуток» у дужках (як величина, що зменшує прибуток) і за статтями «Статутний капітал» і «Резервний капітал» (як величина, що збільшує власний капітал)» [11].
 7. «Внески учасників» — відображається інформація про внески до зареєстрованого капіталу підприємства та погашення заборгованості з капіталу (зміни неоплаченого капіталу).
 8. «Вилучення капіталу» - дані про зменшення власного капіталу підприємства внаслідок вилучення частки в капіталі (повернення частки учасника, при виході із товариства), викуп акцій з метою їх анулювання чи перепродажу (не змінює статутний капітал, проте сума власного капіталу зменшується),

анулювання або перепродаж викуплених акцій, зменшення номінальної вартості акції; інші зміни в капіталі, зокрема придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві.

9. «Разом змін у капіталі» - підсумок змін у складі власного капіталу за звітний період.

10.«Залишок на кінець року» = «Скоригований залишок на початок року» +/- «Разом змін у капіталі».

Зміни у власному капіталі ТОВ «Пивоварня «Опілля» за 2020-2023 рр. наведено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

Зміни у власному капіталі ТОВ «Пивоварня «Опілля» за 2020-2023 рр.

	Зареєс- трован ий (пайов ий) капітал	Капітал у дооцінка х	Додатко вий капітал	Резерв ний капітал	Нерозподіл ений прибуток (непокрита й збиток)	Неопл ачений капітал	Вилучен ий капітал	Всього
Залишок на початок 2020р.	300	-	12 754	75	187 211	-	-	200 340
Зміни у 2020 р.	-	-	1 247	-	46 732	-	-	47 979
Залишок на початок 2021р.	300	-	14 001	75	233 943	-	-	248 319
Зміни у 2021 р.	-	-	923	-	20 814	-	-	21 737
Залишок на початок 2022р.	300	-	14 924	75	254 757	-	-	270 056
Зміни у 2022 р.	-	-	25	-	111 142	-	-	111 167
Залишок на початок 2021р.	300	-	14 949	75	365 899	-	-	381 223
Зміни у 2023 р.	-	-	-14 949	-	99 765	-	-	84 816
Залишок на кінець 2023р.	300	-	-	75	465 664	-	-	466 039

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

З даних таблиці 2.5. видно, що власний капітал підприємства за 4 роки збільшився в 2,3 рази. Зміни у додатковому капіталі відбувалися за рахунок дооцінку (уцінку) необоротних активів підприємства.

Відповідно до НП(С)БО 1 примітки до фінансової звітності – це сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей

фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними НП(С)БО або МСФЗ. Наказом Міністерства фінансів України № 302 від 29.11.2000, затверджена типова форма приміток до фінансової звітності підприємства (Форма № 5), яку застосовують згідно національних стандартів, та встановлено мінімальний набір показників, які необхідно відобразити в примітках до фінансової звітності. В примітках до річної фінансової звітності підприємства мають розкривати інформацію, визначену П(С)БО. Підприємства, які не мають обов'язку оприлюднювати річну фінансову звітність, в примітках, в довільній формі, розкривають інформацію щодо облікової політики та її зміни, дані щодо виправлення помилок, події після дати балансу, зміни облікових оцінок, вартості основних засобів та нематеріальних активів, за якою вони відображені в балансі, інформацію про перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості. Розкриття інформації підприємствами, які зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність, передбачено у відповідності з Формою №5. У складі загальної річної фінансової звітності існує ще спеціальна форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами » згідно НС(П)БО 29 "Фінансова звітність за сегментами".

Згідно МСФЗ не існує однозначно встановленого способу подання інформації, передбачено лише мінімальний перелік інформації, яка повинна бути розкрита к примітках до звітності. Особам, які відповідальні за складання звітності, дається свобода в прийнятті рішення що саме та яким чином буде розкрито в примітках. Обсяг приміток, «ступінь деталізації інформації в них є предметом професійного судження бухгалтера з урахуванням критеріїв суттєвості, достовірності та повноти наданої інформації» [22, с.56], але зазначають, що «примітки є обов'язковим компонентом і містять виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення, а також порівняльну інформацію стосовно попереднього періоду» та «статті балансу мають супроводжуватися посиланнями на відповідні примітки» [26].

Однією з найважливіших вимог МСФЗ до фінансової звітності є порівнянність, тобто надання інформації більше, ніж за один період, для надання користувачам інформації більшого обсягу даних для аналізу. Суттєвим недоліком Форми №5 є те, що в ній подання даних за попередній звітний рік не передбачено.

Примітки до фінансової звітності (Форма №5) складається з 15 таблиць.

Розділ I «Нематеріальні активи» містить інформацію, яка розшифровує дані про нематеріальні активи і гудвіл форми № 1 (балансу), а саме залишок на початок року, находження, переоцінку, вибуття за рік, нараховану амортизацію, втрати від зменшення корисності, інші зміни за рік, та залишок на кінець року.

Розділ II «Основні засоби» розкриває інформацію про первісну вартість і амортизацію основних засобів, інвестиційної нерухомості та інших необоротних матеріальних активів початок року, зміну їх вартості протягом року, а також розраховують їх вартість і знос на кінець року.

У розділі III «Капітальні інвестиції» наводяться дані щодо капітальних інвестицій (витрат на придбання або виготовлення матеріальних і нематеріальних необоротних активів), здійснених за рік, із зазначенням балансової вартості таких інвестицій на кінець року.

Розділ IV «Фінансові інвестиції» - розкриває інформацію про зміну вартості фінансових інвестицій протягом року з відображенням їх балансової вартості на кінець звітного року.

Розділ V «Доходи і витрати» - деталізує відомості, наведені в Звіті про фінансові результати.

У розділі VI «Грошові кошти» розкривають інформацію про наявність грошових коштів на кінець звітного року.

Розділ VII «Забезпечення і резерви» містить інформацію про рух, на протязі року, коштів, які резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів.

Розділ VIII «Запаси» - деталізується інформація про балансову вартість запасів підприємства (рахунки класу 2 «Запаси») на кінець звітного року та дані щодо їх переоцінки протягом року.

У розділі IX «Дебіторська заборгованість» наводиться інформацію за групами дебіторської заборгованості (дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги та інша дебіторська заборгованість) залежно від строків її непогашення.

Розділ X «Нестачі і втрати від псування цінностей» - розкриває інформацію про суми втрат від нестач і псування цінностей за рік.

Розділ XI «Будівельні контракти» заповнюють підрядні будівельні організації.

Розділ XII «Податок на прибуток» - розшифровує інформацію про поточний податок на прибуток та порядок формування залишку на рахунках обліку відстрочених податкових активів (рахунок 17) і відстрочених податкових зобов'язань (рахунок 54).

Розділ XIII «Використання амортизаційних відрахувань» - на підставі даних про обороти за позабалансовим рахунком 09 «Амортизаційні відрахування».

Розділ XIV «Біологічні активи» заповнюють підприємства, які здійснюють сільськогосподарську діяльність і ведуть облік біологічних активів відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи».

Розділ XV «Фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів» заповнюють сільгосппідприємства і підприємства інших галузей, які здійснюють сільськогосподарську діяльність.

ТОВ «Пивоварня «Опілля» за 2020-2023 рр. розкривала в примітках до фінансової звітності інформацію по розділах I-X, XII-XIII.

Подальше наближення бухгалтерської фінансової звітності в Україні до міжнародних стандартів передбачає посилення акценту на розкриття інформації

у примітках і поясненнях до фінансової звітності, реалізацію її порівнянності як за кілька періодів по одному підприємству, так і зі звітністю інших підприємств.

Згідно фінансових показників ТОВ «Пивоварня «Опілля» за 2021, 2022, 2023 роки станом на 31.12.2021р., товариство відповідало критеріям середнього підприємства, станом на 31.12.2022р. та 31.12.2023р., товариство відповідало критеріям великого підприємства. Якщо два роки поспіль (2022р., 2023р.) підприємство не відповідає обраній категорії (середнє підприємство), то у 2024 році, воно має змінити категорію, з урахуванням показників фінансової звітності за 2023 рік, на велике підприємство, та в нього виникає обов'язок складати фінансову звітність за МСФЗ, датою переходу на які буде 01.01.2024р. Першу фінансову звітність, повністю складену за МСФЗ, підприємство буде подавати за підсумками 2025р. (як проміжну так і річну). Проміжна та річна фінансова звітність за 2024 рік, має ще складатися та подаватися за вимогами НП(С)БО. Одночасно з цим проводиться трансформація фінансової звітності на МСФЗ.

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Сутність та економічне значення оцінки фінансового стану підприємства та основні методи його аналізу.

У науковій та дослідницькій літературі існують різні визначення змісту та економічної сутності терміну "фінансовий стан підприємства".

Поддєрьогін А.М. Білик М.Д. та ін. у підручнику «Фінанси підприємств» дають наступне визначення: «Фінансовий стан підприємства це подана через систему показників характеристика якості діяльності підприємства, яка застосовується як критерій його успішності та ефективності» [41, с.245]. Фінансовий стан показує наскільки підприємства забезпечено ресурсами для ведення результативної господарської діяльності.

Г.В. Савицька вважає, що фінансовий стан це Економічна категорія, що характеризує стан капіталу під час його обігу та здатність суб'єкта до саморозвитку на конкретний момент часу [47, с. 19].

Гриценко Л.Л., Боярко І.М., Шамкало К.Ю. вважають, що фінансовий стан підприємства - це характеристика якості його діяльності, представлена через систему показників, яка слугує критерієм успішності та ефективності роботи. Він відображає рівень забезпеченості підприємства необхідними ресурсами для ведення результативної господарської діяльності. [4, с.109-111].

Згідно трактування Насібової О.В., Івашкевич І.О., фінансовий стан характеризує якісні аспекти виробничої та фінансової діяльності, демонструючи ефективність використання фінансових ресурсів. Також фінансовий стан виступає індикатором конкурентоспроможності та здатності підприємства виконувати свої боргові зобов'язання [30, с.187].

На думку Приходько Н. І. фінансовий стан підприємства - економічна категорія, яка визначає його здатність забезпечувати фінансування поточних операцій, розвиток та виконання зобов'язань перед контрагентами і державою, як у реальному часі, так і з перспективою на майбутнє [45, с.190].

Носова Є. визначає фінансовий стан, як комплексну економічну категорію, яка відображає результати діяльності за певний період та у динаміці. Він показує рівень забезпеченості фінансовими ресурсами, ефективність їх використання, наявність власних оборотних коштів, потрібних для своєчасного виконання зобов'язань та здатність підприємства вести успішну господарську діяльність у майбутньому [32 с.54].

Узагальнюючи, можна сказати, що фінансовий стан підприємства – комплексна категорія, яка через систему показників характеризує здатність компанії підтримувати стійку діяльність і забезпечувати свій подальший розвиток завдяки раціональному використанню фінансових ресурсів. Воно визначає, наскільки підприємство здатне виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, інвесторами, державою та працівниками.

Оцінка фінансового стану підприємств здійснюється за методиками, розробленими міністерствами (відомствами), Національним Банком України та комерційними банками. Об'єктом аналізу є фінансово-господарський стан підприємств, зокрема виробничі, фінансові та інвестиційні аспекти їх діяльності. Основними джерелами даних для аналізу є установчі документи підприємства, фінансова та статистична звітність [24].

Дослідження фінансового стану підприємства орієнтоване на отримання об'єктивної оцінки його діяльності та виявлення напрямів для покращення управління фінансами. Для цього використовується сукупність показників, структурована за певними критеріями, кількість і склад яких залежить від мети та завдань аналізу, часових обмежень, наявного інформаційного забезпечення [32, с.54], оскільки жоден із показників сам по собі не може повністю відобразити фінансовий стан суб'єкта.

У наукових джерелах представлено значну кількість методичних підходів до оцінки фінансового стану підприємств, а саме:

- методи, що базуються на аналізі балансу підприємства: горизонтальний (динамічний), вертикальний (структурний), трендовий аналіз та метод фінансових коефіцієнтів;

- евристичні методи: засновані на неформалізованих, інтуїтивних підходах, а також на узагальненні досвіду розв'язання подібних завдань і методах експертних оцінок;
- економіко-математичні методи.

Горизонтальний (часовий) аналіз – це метод аналізу, що показує зміни показників фінансової звітності за певний період часу, порівнюючи поточні дані зі значеннями попередніх періодів. Формула для розрахунку приросту:

$$\text{Приріст} = \frac{\text{Показник} - \text{Показник}}{\text{Показник}} * 100\% \quad (3.1)$$

Вертикальний (структурний) аналіз передбачає визначення структури фінансових показників шляхом обчислення їх відносного значення до базового показника. Найчастіше застосовується до звіту про сукупний дохід (визначення частки кожної статті у доходах) або до балансу (визначення частки кожного активу чи пасиву в загальній сумі активів або зобов'язань). Формула для розрахунку структури:

$$\text{Структурний показник} = \frac{\text{Частка}_{\text{статті}}}{\text{Загальна}_{\text{сума}}} * 100\% \quad (3.2)$$

Трендовий аналіз полягає у вивченні тенденцій змін у фінансових показниках протягом декількох періодів для виявлення стабільних закономірностей. Даний аналіз часто використовують для побудови прогнозів. Формула для розрахунку тренду (індексу):

$$\text{Індекс}_{\text{тренду}} = \frac{\text{Показник}}{\text{Показник}} * 100\% \quad (3.3)$$

Самим розповсюдженим є метод фінансових коефіцієнтів, який ґрунтується на обчисленні системи коефіцієнтів та дає змогу оперативно й наочно оцінити фінансовий стан підприємства шляхом використання набору стандартних показників. Метод фінансових коефіцієнтів полягає в обчисленні відносних показників, які відображають співвідношення між окремими статтями фінансової звітності, такими як баланс, звіт про фінансові результати та звіт про рух грошових коштів. Ці коефіцієнти є стандартизованими і дозволяють проводити порівняльний аналіз як у динаміці (за періодами), так і між різними підприємствами. Основні групи фінансових коефіцієнтів:

- показники майнового стану – це група показників, які характеризують структуру активів підприємства, їх склад, джерела формування та ефективність використання майна. Ці показники дозволяють оцінити, наскільки підприємство забезпечене ресурсами для ведення діяльності та наскільки ефективно ними користується [20, с.55];
- показники ліквідності – це фінансові показники, які характеризують здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних активів. Вони демонструють фінансову стабільність та платоспроможність підприємства у короткостроковій перспективі;
- показники платоспроможності (фінансової стійкості) – це фінансові індикатори, що відображають здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно та в повному обсязі. Вони є важливою характеристикою фінансової стійкості, залежності підприємства від позикових ресурсів та здатності генерувати доходи для покриття боргів;
- показники ділової активності – це група фінансових індикаторів, які характеризують ефективність управління ресурсами підприємства та швидкість їх обороту. Ці показники дозволяють оцінити, як швидко ресурси (активи, капітал) перетворюються на дохід і прибуток;
- показники прибутковості (рентабельності) – це група фінансових індикаторів, які характеризують ефективність використання ресурсів підприємства для отримання прибутку;
- показники фінансових результатів діяльності підприємства — це система індикаторів, які відображають підсумки господарської діяльності підприємства, його прибутковість та ефективність управління ресурсами. Ці показники є важливими для оцінки успішності роботи підприємства та його здатності генерувати прибуток. [20, 36].

Аналіз та детальна оцінка фінансового стану підприємства, за допомогою методів і прийомів, адаптованих до особливостей його діяльності, необхідні для прийняття ефективних управлінських рішень, забезпечення стабільності та успішного функціонування бізнесу в довгостроковій перспективі. Такий аналіз

дає об'єктивне уявлення про фінансове здоров'я підприємства та дозволяє керівництву розуміти, в якому стані знаходяться ключові фінансові показники (ліквідність, платоспроможність, рентабельність тощо) і як вони змінюються, дозволяє виявити слабкі місця у фінансовій діяльності підприємства та ухвалювати більш виважені та обґрунтовані рішення стосовно розвитку бізнесу, розподілу ресурсів, оптимізації витрат, інвестицій та фінансування.

3.2. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля" наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показники	2020	2021	2022	2023	2020/2023	
					Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	378782,00	397603,00	758617,00	929499,00	550717,00	145,39
Кількість виробленої продукції, тис. дал	2333,60	2453,10	3716,60	4519,40	2185,80	93,67
Кількість реалізованої продукції, тис. дал	2316,80	2482,40	3618,80	4420,90	2104,10	90,82
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	192266,00	226963,00	402806,00	487852,00	295586,00	153,74
Валовий прибуток, тис. грн	186516,00	170640,00	355811,00	441647,00	255131,00	136,79

продовження таблиці 3.1

Адміністративні витрати, тис. грн	18407,00	25096,00	27897,00	38326,00	19919,00	108,21
Витрати на збут, тис. грн	81444,00	93719,00	146692,00	214845,00	133401,00	163,79
Інші операційні витрати, тис. грн	33273,00	40957,00	64893,00	60816,00	27543,00	82,78
Собівартість одиниці реалізованої продукції, грн./л	8,30	9,14	11,13	11,04	2,74	32,97
Обсяг додаткових операційних витрат на одиницю реалізованої продукції, грн/л	5,75	6,44	6,62	7,10	1,36	23,60
Фінансові витрати, тис. грн	19551,00	19572,00	23481,00	40070,00	20519,00	104,95
Чистий прибуток, тис. грн	46732,00	20814,00	111142,00	99765,00	53033,00	113,48

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

З наведених даних видно, що чистий дохід від реалізації продукції в період з 2020 по 2023 рр. стабільно зростає та збільшився в 2,5 рази. Це пов'язано зі значним ростом обсягів виробництва та реалізації продукції. Глобальна модернізація, яка з 2014р. відбувалася на підприємстві, а саме введення в експлуатацію нових потужностей, автоматизація виробничих процесів, закупівля та проектування і монтаж нового обладнання, удосконалення технологічних процесів на пивоварні, дозволила майже вдвічі збільшити обсяги виробництва порівняно з 2020 р. (Рис.3.1).

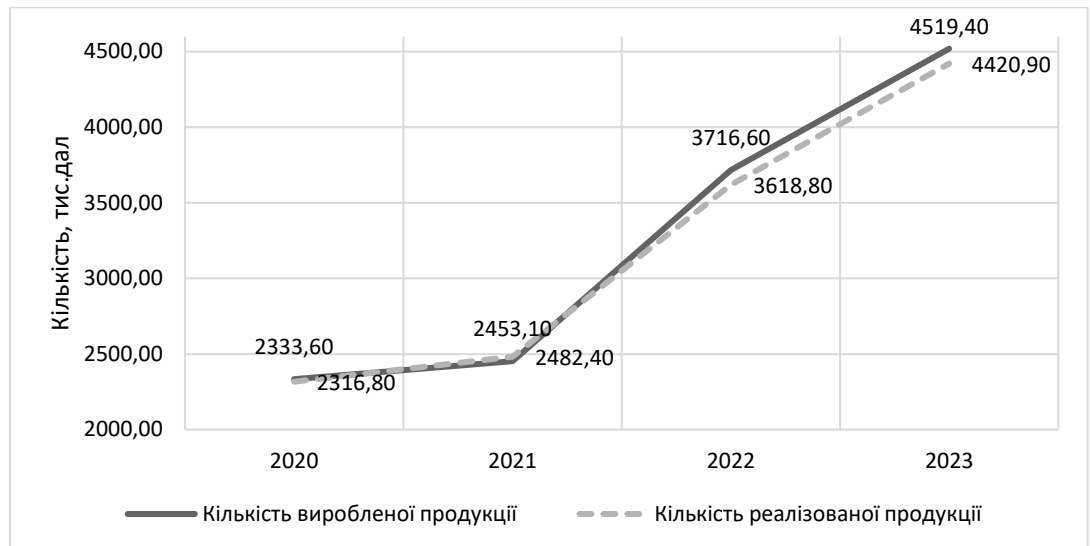

Рис.3.1. Динаміка росту обсягів виробництва та реалізації продукції.

На рисунку 3.2 наведено графік зміни середньої собівартості одиниці продукції (1літр) в період 2020-2023 рр.

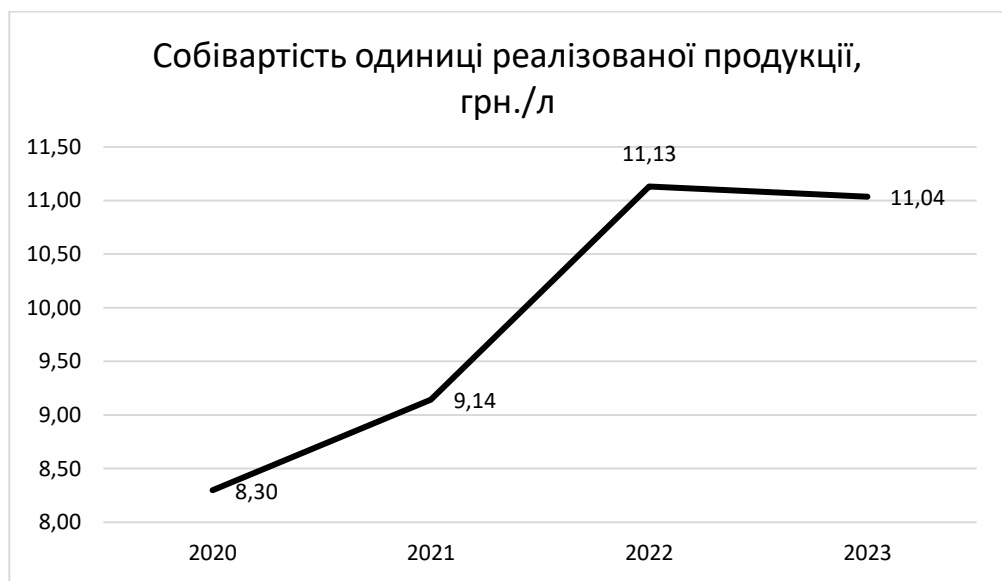

Рис.3.2. Динаміка зміни собівартості одиниці реалізованої продукції.

Зростання собівартості обумовлено збільшенням цін на сировину, напівфабрикати, паливо, матеріали та інші матеріальні цінності, які закуповуються для виробничих потреб. Окремо треба відмітити різкий ріст цін на газ та електроенергію для промислових споживачів у 2021-2023 рр. У 2023р. відстежується стабілізація і невелике зниження (на 0,8% порівняно з 2022р.) собівартості одиниці реалізованої продукції, при подальшому збільшенні обсягів виробництва (21,6% порівняно з 2022р.). Це, крім зміни інших факторів,

пояснюється впровадження на підприємстві комплексу заходів, спрямованих на збільшення енергоефективності виробництва.

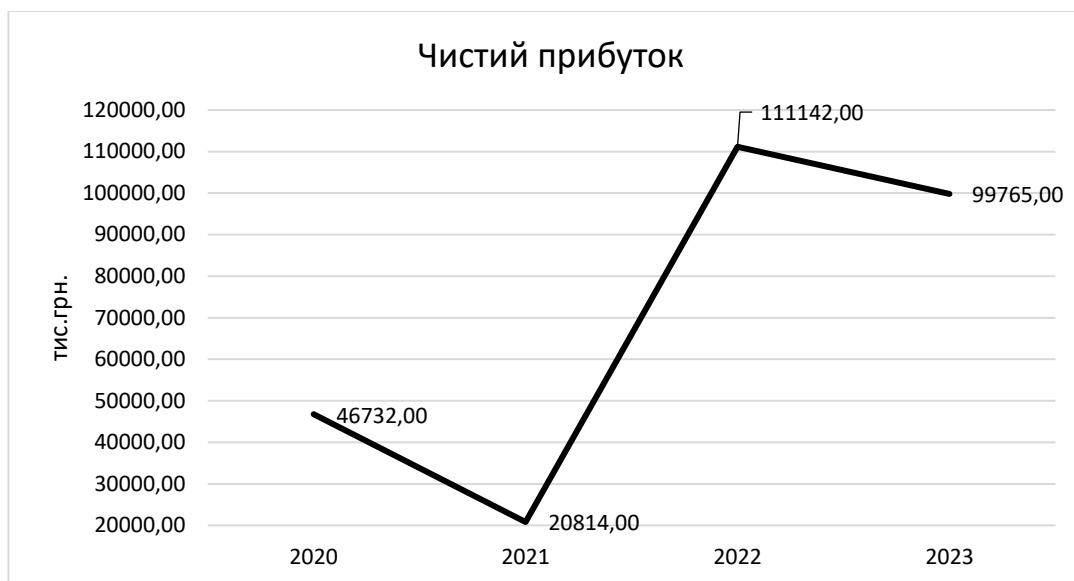

Рис.3.3. Динаміка змін чистого прибутку підприємства

Отже, підприємство протягом останніх чотирьох років мало чистий прибуток (рис. 3.3.), який у 2021р. впав у 2 рази порівняно з 2020р., при рості кількості реалізованої продукції на 7,15%. У 2022р. відбувся величезний скачок розміру отриманого чистого прибутку – в 5,4 рази порівняно з 2021р.

Різке збільшення чистого прибутку у 2022р. пояснюється зростанням майже в 2 рази об'ємів виробництва та збуту продукції, при значно меншому зростанні сумарних операційних витрат (на 66%) та фінансових витрат, пов'язаних зі сплатою відсотків за банківські кредити (на 20%).

У 2023р. чистий прибуток зменшився на 10,24% порівняно до 2022р. При цьому продовжилося зростання обсягів виробництва (на 21,6%) та реалізації продукції (на 22,16%). Чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 22,53%. Але за цей час значно зросли витрати на збут – на 46,5% та адміністративні витрати – на 37,4%. Крім того у 2023р. розмір фінансових витрат, пов'язаних зі сплатою відсотків за банківські кредити збільшився на 70,65%. Ці фактори стали визначальними для зменшення чистого прибутку підприємства.

Для подолання негативної тенденції зменшення розміру чистого прибутку підприємства при рості обсягів виробництва та реалізації продукції та збільшення чистого доходу від збуту готової продукції можна:

- переглянути цінову політику підприємства по окремих видах продукції, при з врахуванням цін конкурентів, щоб не допустити падіння продажів;
- оптимізувати витрати на збут та адміністративні витрати;
- вжити заходів для зменшення собівартості продукції без погіршення її якості.

Аналізуючи основні техніко-економічні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ "Пивоварня "Опілля", можна стверджувати, що підприємство є прибутковим та швидко розвивається, про що свідчить ріст обсягів виробництва, товарного відпуску продукції та чистого доходу від реалізації.

3.3. Аналіз показників майнового стану та ефективності використання джерел фінансування ТОВ «Пивоварня «Опілля».

На підставі даних фінансової звітності підприємства ТОВ "Пивоварня "Опілля", проаналізуємо структуру активів і капіталу цього підприємства за допомогою структурного аналізу за період з 2020 по 2023 роки.

Для загальної оцінки стану майна підприємства скористуємося даними, наведеними в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Склад майна ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Стаття	2020 тис. грн	2021 тис. грн	2022 тис. грн	2023 тис. грн	Темпи зростання 2020/2023	
					Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення , %
Необоротні активи	288739,00	331422,00	438142,00	586506,00	297767,00	103,13
Оборотні активи:	216548,00	260780,00	311407,00	321774,00	105226,00	48,59
Всього майна	505287,00	592202,00	749549,00	908280,00	402993,00	79,76

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

За період з 2020р. по 2023р. загальна вартість майна ТОВ "Пивоварня "Опілля" збільшилася майже на 80%. При цьому вартість необоротних активів зросла більш ніж удвічі, тобто зросла частка довгостроково залучених фінансових ресурсів в капітальне будівництво та виробниче обладнання. Це є слідством розвитку та модернізації підприємства.

На рисунку 3.4 наведені графіки змін вартості активів підприємства та структури його майна.

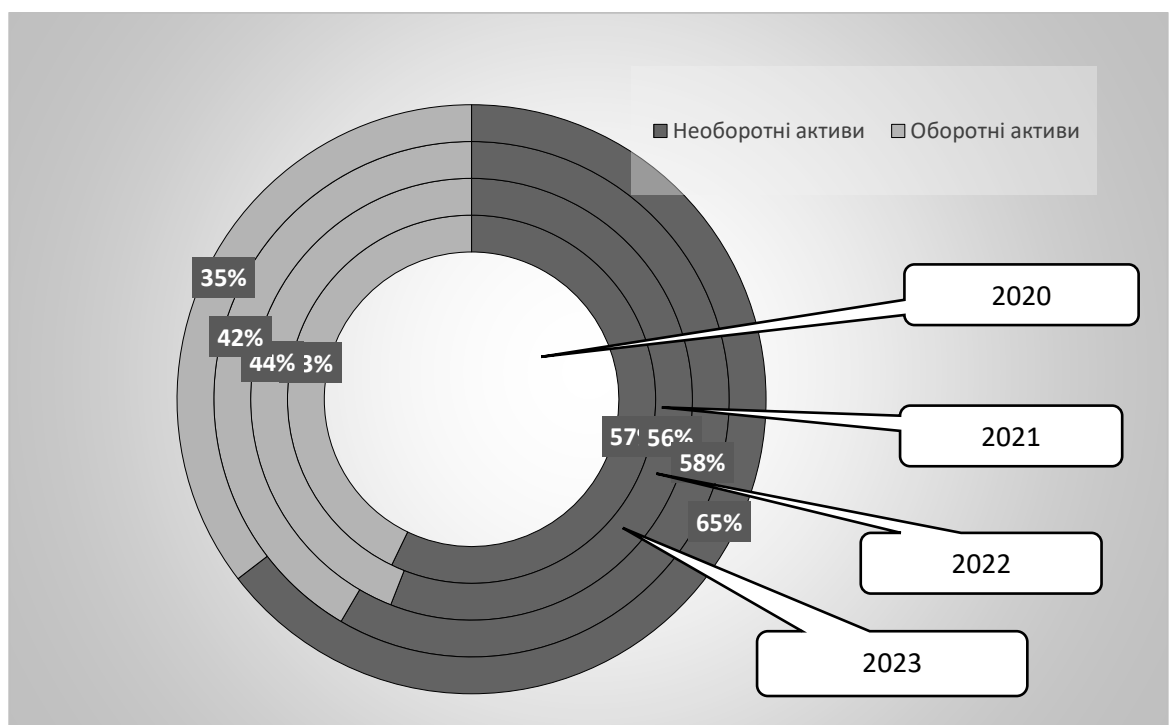
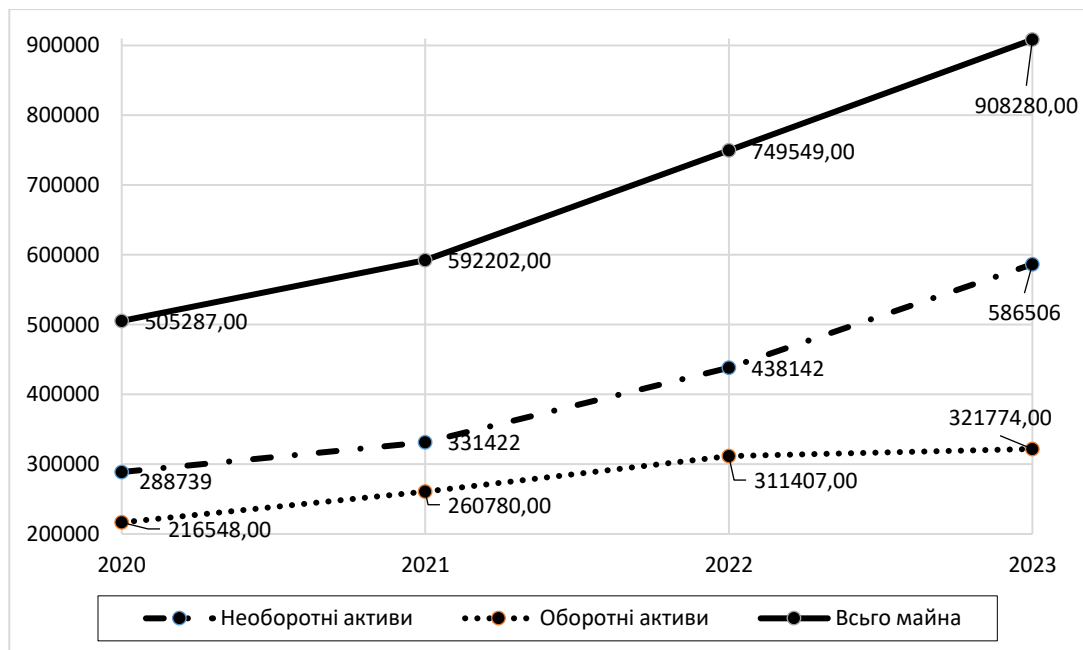

Рис.3.4 Динаміка змін вартості та структури майна підприємства

Як видно з рисунку при рості вартості оборотних активів в 1,5 рази, в період з 2020р. по 2023р., їх частка в структурі майна підприємства знизилася на 8% з 43% у 2020р. до 35% у 2023р. Частка необоротних активів відповідно виросла з 57% у 2020р. до 65% у 2023р. У вартісному вимірі необоротні активи збільшилися в 2 рази.

Розглянемо склад необоротних активів підприємства та їх зміну за чотири роки (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Необоротні активи ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Стаття	2020	2021	2022	2023	Темпи зростання 2020/2023	
					Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення , %
Залишкова вартість нематеріальних активів, тис. грн	2462,00	2580,00	1879,00	2542,00	80,00	3,25
Первісна вартість нематеріальних активів, тис. грн	2757,00	3584,00	3615,00	5050,00	2293,00	83,17
Накопичена амортизація нематеріальних активів, тис. грн	295,00	1004,00	1736,00	2508,00	2213,00	750,17
Незавершене будівництво, тис. грн	98450,00	72185,00	165352,00	112832,00	14382,00	14,61
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	187827,00	256597,00	270911,00	471132,00	283305,00	150,83
Первісна вартість основних засобів, тис. грн	231916,00	318352,00	351540,00	575601,00	343685,00	148,19
Знос основних засобів, тис. грн	44089,00	61755,00	80629,00	104469,00	60380,00	136,95
Всього необоротних активів, тис. грн	288739,00	331422,00	438142,00	586506,00	297767,00	103,13

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Наведені в таблиці дані дають змогу побачити, що за 4 роки вартість необоротних активів "Пивоварня "Опілля" зросла в 2 рази. Залишкова вартість нематеріальних активів за цей час майже не змінилися. Вартість незавершеного

будівництва зроста на 15%. Головну роль у збільшенні необоротних активів відіграло збільшення залишкової вартості основних засобів в 2,5 рази.

На рисунку 3.5 приведено діаграму динаміки змін вартості основних засобів, нематеріальних активів та незавершеного будівництва.

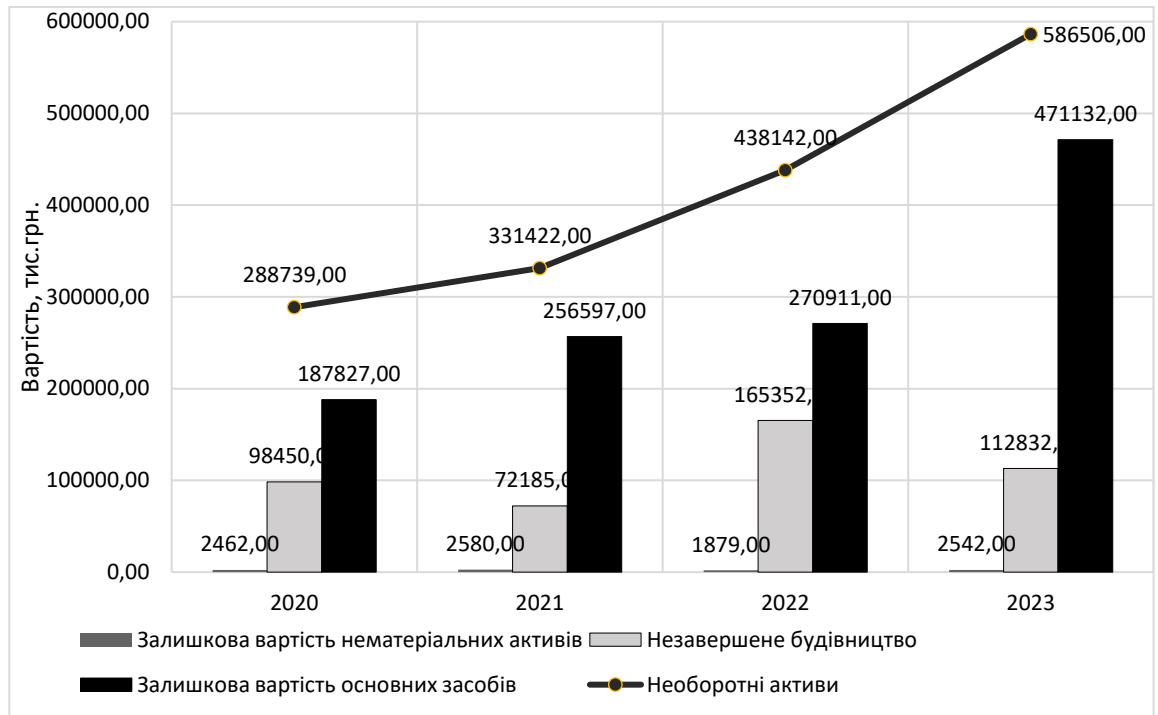

Рис.3.5 Динаміка змін вартості необоротних активів ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Суттєве зростання вартості основних засобів ТОВ "Пивоварня "Опілля" вказує на розширення виробничих потужностей підприємства. У 2023р. було введено в експлуатацію найбільшу кількість обладнання – вартість основних засобів збільшилася в 1,7 рази порівняно з 2022р. (табл. 3.4.)

Таблиця 3.4

Капітальні інвестиції за 2020-2023рр. ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Капітальні інвестиції за рік	2020	2021	2022	2023
Придбання (виготовлення) основних засобів	44652,00	85411,00	32910,00	163357,00
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	1831,00	1280,00	1172,00	39358,00
Придбання (створення) нематеріальних активів	2733,00	837,00	71,00	716,00
Разом	49216,00	87528,00	34153,00	203431,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

У 2023р. на придбання (виготовлення) основних засобів була витрачена сума в 5 разів більша ніж у 2022р.

Проаналізуємо склад основних засобів підприємства та їх зміну за чотири роки (таблиця 3.5).

Таблиця 3.5

Склад основних засобів ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Групи основних засобів	Залишкова вартість на кінець року, тис. грн.				Темпи зростання 2020/2023	
	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
Будинки, споруди та передавальні пристрої	29401,00	62025,00	79016,00	93426,00	64025,00	217,76
Машини та обладнання	135885,00	168987,00	168412,00	312463,00	176578,00	129,95
Транспортні засоби	5938,00	5903,00	4028,00	5544,00	-394,00	-6,64
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	1662,00	1393,00	1035,00	1378,00	-284,00	-17,09
Інші основні засоби	14204,00	16920,00	16465,00	17445,00	3241,00	22,82
Малоцінні необоротні матеріальні активи	737,00	1369,00	1955,00	40876,00	40139,00	5446,27
Разом основні засоби	187827,00	256597,00	270911,00	471132,00	283305,00	150,83

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

За період з 2020 по 2023рр. в тричі зросла вартість будинків та споруд. В 2,3 рази збільшилась вартість машин та обладнання. Більш аніж в 55 разів зросли малоцінні необоротні матеріальні активи. На 6,64% зменшилась вартість транспортних засобів, бо за цей час транспортний парк майже не оновлювався.

Структура основних засобів ТОВ "Пивоварня "Опілля" зазнала змін (Рис.3.6), а саме за 2020-2023рр. частка будинків та споруд збільшилася на 4%, частка машин та обладнання зменшилася на 6%, на 2% зросли інші основні засоби.

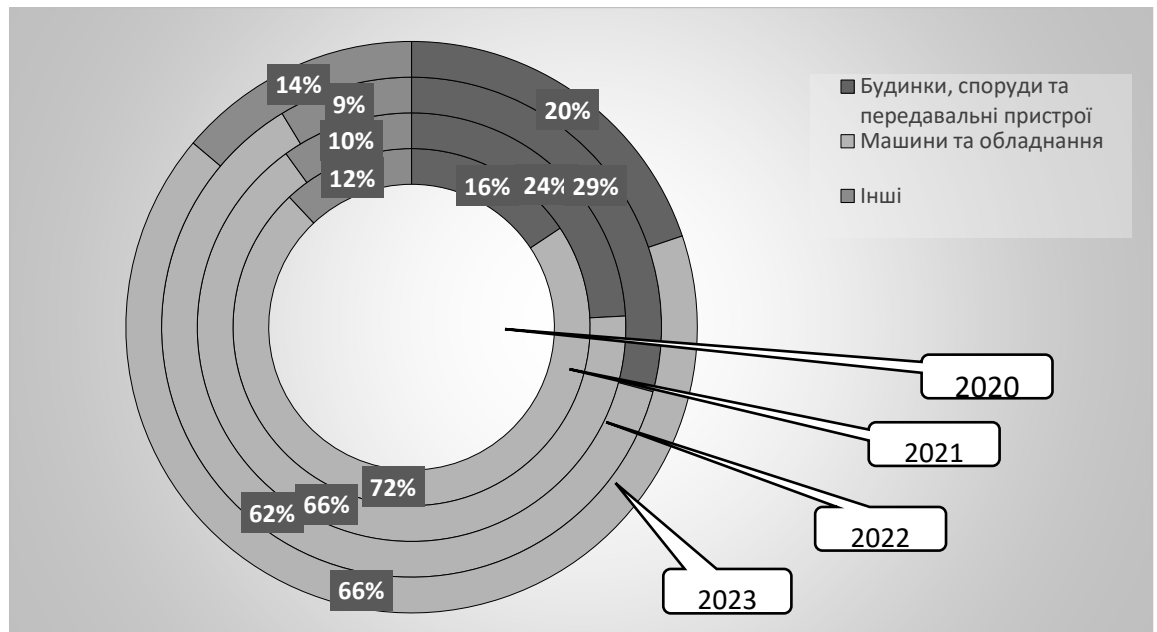

Рис.3.6 Структура основних засобів ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Для оцінки стану оборотних активів підприємства скористуємося даними, наведеними в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Оборотні активи ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Стаття	2020 тис. грн	2021 тис. грн	2022 тис. грн	2023 тис. грн	Темпи зростання 2020/2023	
					Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення , %
Виробничі запаси	76186,00	97905,00	110193,00	123660,00	47474,00	62,31
Незавершене виробництво	9482,00	10794,00	17766,00	15325,00	5843,00	61,62
Готова продукція	4665,00	6701,00	5624,00	7687,00	3022,00	64,78
Товари	658,00	1658,00	2180,00	2809,00	2151,00	326,90
Дебіторська заборгованість	125053,00	143204,00	173674,00	170023,00	44970,00	35,96
Грошові кошти та їх еквіваленти	292,00	270,00	1012,00	1812,00	1520,00	520,55
Інші оборотні активи	31,00	21,00	754,00	137,00	106,00	341,94
Витрати майбутніх періодів	181,00	227,00	204,00	321,00	140,00	77,35
Всього оборотних активів	216548,00	260780,00	311407,00	321774,00	105226,00	48,59

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Дані таблиці 3.6 дають змогу побачити, що за 4 роки вартість оборотних активів підприємства зросла на 49%. Головну роль у збільшенні оборотних активів відіграло збільшення виробничих запасів та дебіторської заборгованості. Збільшенні виробничих запасів може оказати негативний вплив на фінансовий стан підприємства, оскільки відбувається вилучення коштів з обороту. Однак за умов дефіциту сировини або швидкого зростання цін формування запасів є виправданим і доцільним.

На рисунку 3.7 приведено діаграму динаміки змін вартості основних засобів, нематеріальних активів та незавершеного будівництва.

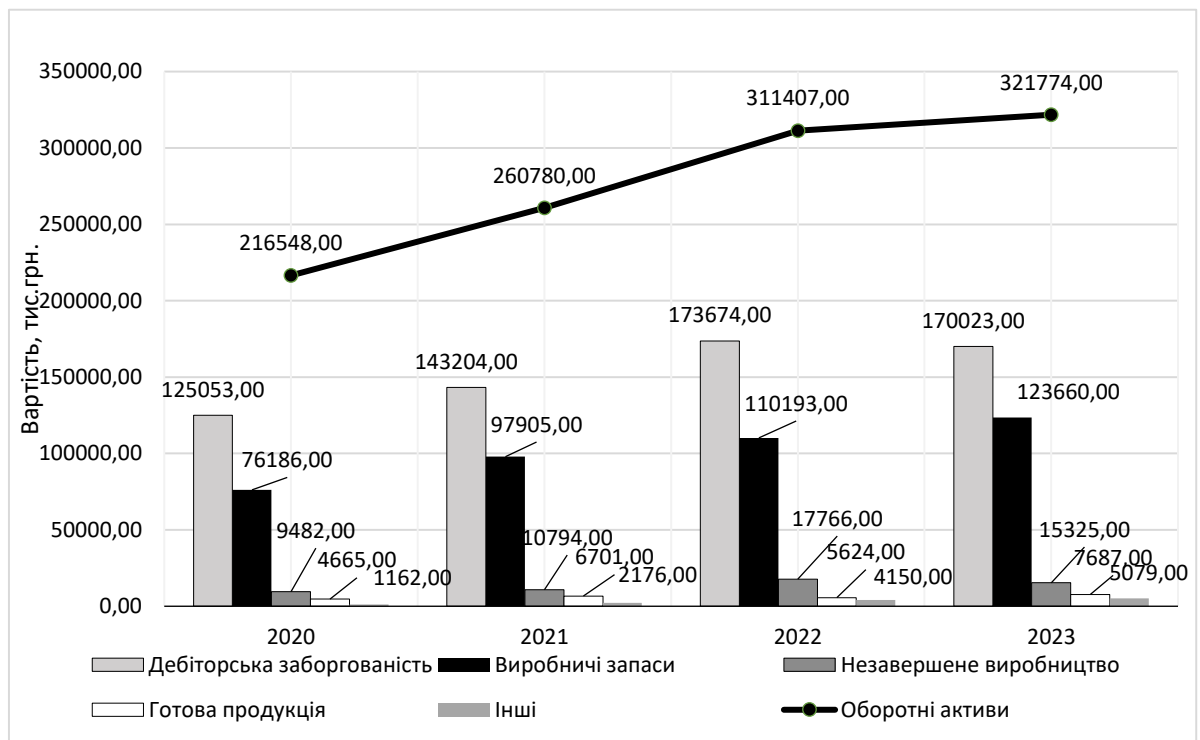

Рис.3.7 Динаміка змін вартості оборотних активів ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Проаналізуємо зміни виробничого потенціалу підприємства, до якого відносяться основні засоби, виробничі запаси, незавершене виробництво (табл.3.7)

Таблиця 3.7

Аналіз змін виробничого потенціалу підприємства

Показники	2020		2021		2022		2023	
	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку
Основні засоби	187827,00	68,68	256597,00	70,24	270911,00	67,92	471132,00	77,22
Виробничі запаси	76186,00	27,86	97905,00	26,80	110193,00	27,63	123660,00	20,27
Незавершене виробництво	9482,00	3,47	10794,00	2,95	17766,00	4,45	15325,00	2,51
Виробничий потенціал	273495,00	100,00	365296,00	100,00	398870,00	100,00	610117,00	100,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Виробничий потенціал ТОВ "Пивоварня "Опілля" за 4 роки виріс в 2,2 рази. Питома вага виробничих запасів у складі виробничого потенціалу за 2020-2022рр. час майже не зазнала змін. У 2023р. відбулося зменшення на 7,36%, що є позитивною тенденцією. Так само, як збільшення питомої ваги основних засобів на 9,3% та зменшення долі незавершеного виробництва на 1,94% порівняно з 2022р.

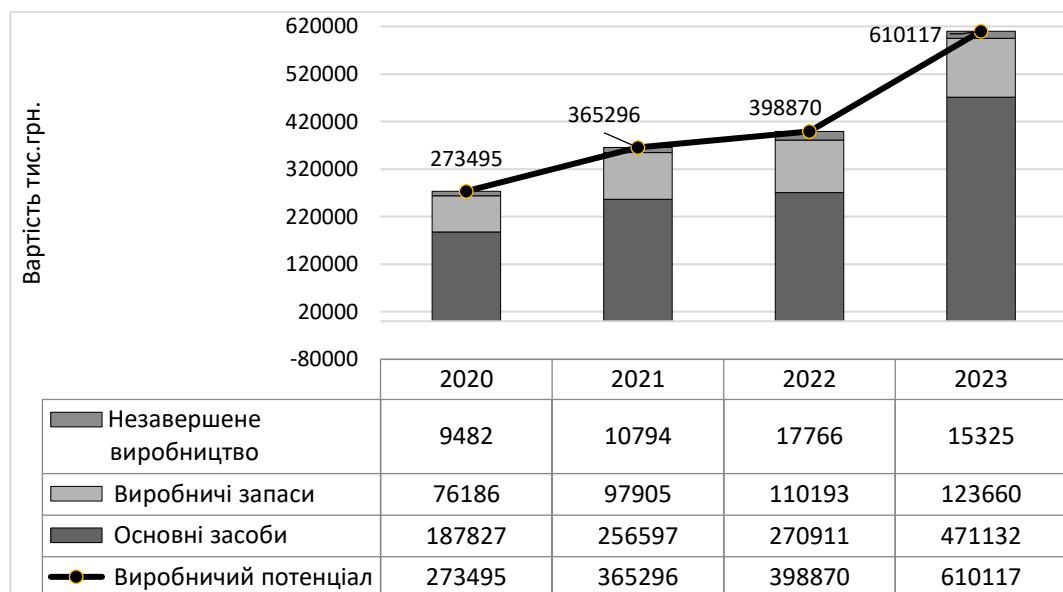

Рис.3.8 Динаміка змін виробничого потенціалу підприємства

З даних діаграми (рис.3.8) видно, що виробничий потенціал ТОВ "Пивоварня "Опілля" зростає та якісно покращився.

Проаналізуємо фінансово – господарську діяльність підприємства шляхом коефіцієнтного аналізу показників його майнового стану. (табл.3.8,3.9).

Таблиця 3.8

Показники динаміки технічного стану та руху основних фондів
ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показник	Роки			
	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,19	0,19	0,23	0,18
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,81	0,81	0,77	0,82
Коефіцієнт оновлення основних фондів	20,04	27,26	9,70	46,22
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,01	0,03	0,13	15,35

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

При аналізі показників використання основних засобів підприємстві, бачимо, що коефіцієнт зносу основних засобів у 2020-2021рр. складає $< 0,2$ – оптимальний рівень зносу. У 2022р. цей показник збільшується до 0,23. Загальноприйнятого нормативу для коефіцієнта зносу не існує, оскільки він залежить від віку основних засобів, виду діяльності підприємства та інтенсивності їх використання. Значення до 30–40% вважається прийнятним і свідчить про відносно новий або модернізований стан основних засобів. Таким чином, можна стверджувати, про задовільний майновий стан підприємства.

Коефіцієнт придатності основних фондів – характеризує частку основних засобів, що зберегли свою корисність для виробничого процесу (залишкова вартість від первісної вартості). Показники придатності відповідають оптимальному рівню ($> 0,8$), у 2022р. існувала невелика тенденцію до зниження до прийнятного рівня (0,2-0,5).

Коефіцієнт оновлення основних фондів має великі значення, так у 2023р. він склав 46%, що відображає модернізацію виробництва, яка проводиться на ТОВ "Пивоварня "Опілля".

Коефіцієнт вибуття основних фондів повільно зростає, що обумовлено активним оновленням виробничих потужностей підприємства.

Таблиця 3.9

Показники ефективності використання основних фондів
ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показник	Роки			
	2020	2021	2022	2023
Фондомісткість	0,45	0,56	0,35	0,40
Фондоозброєність	465,05	607,36	682,17	842,86
Фондовіддача	2,20	1,79	2,88	2,51
Рентабельність основних засобів, %	27,16	9,37	42,14	26,89

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Фондовіддача характеризує ефективність використання основних засобів підприємства, показуючи, який обсяг продукції (робіт, послуг) отримано на одиницю вартості основних засобів. У 2023 році на кожну гривню вартості основних засобів було вироблено на 2,51 гривні продукції.

Фондоозброєність показує, скільки основних засобів припадає на одного працюючого, за 4 роки збільшилася в 1,8 рази, завдяки зростанню автоматизації виробничих процесів на підприємстві.

Рентабельність основних засобів — це показник, який характеризує ефективність використання основних засобів підприємства для отримання прибутку. Він показує, скільки прибутку приносить кожна грошова одиниця, вкладена в основні засоби. Цей показник є індикатором ефективності виробничого процесу в компанії та визначає наскільки використовуються основні засоби. Значне збільшення показника рентабельності основних засобів підприємства у 2022р. свідчить про підвищення ефективності використання активів, задіяних у процесі генерування доходу підприємства та ефективності виробничого процесу на ТОВ "Пивоварня "Опілля" в цілому.

Доповнимо аналіз структури майна ТОВ "Пивоварня "Опілля" аналізом динаміки складу і структури джерел фінансування, згідно даних наведених в таблиці 3.10.

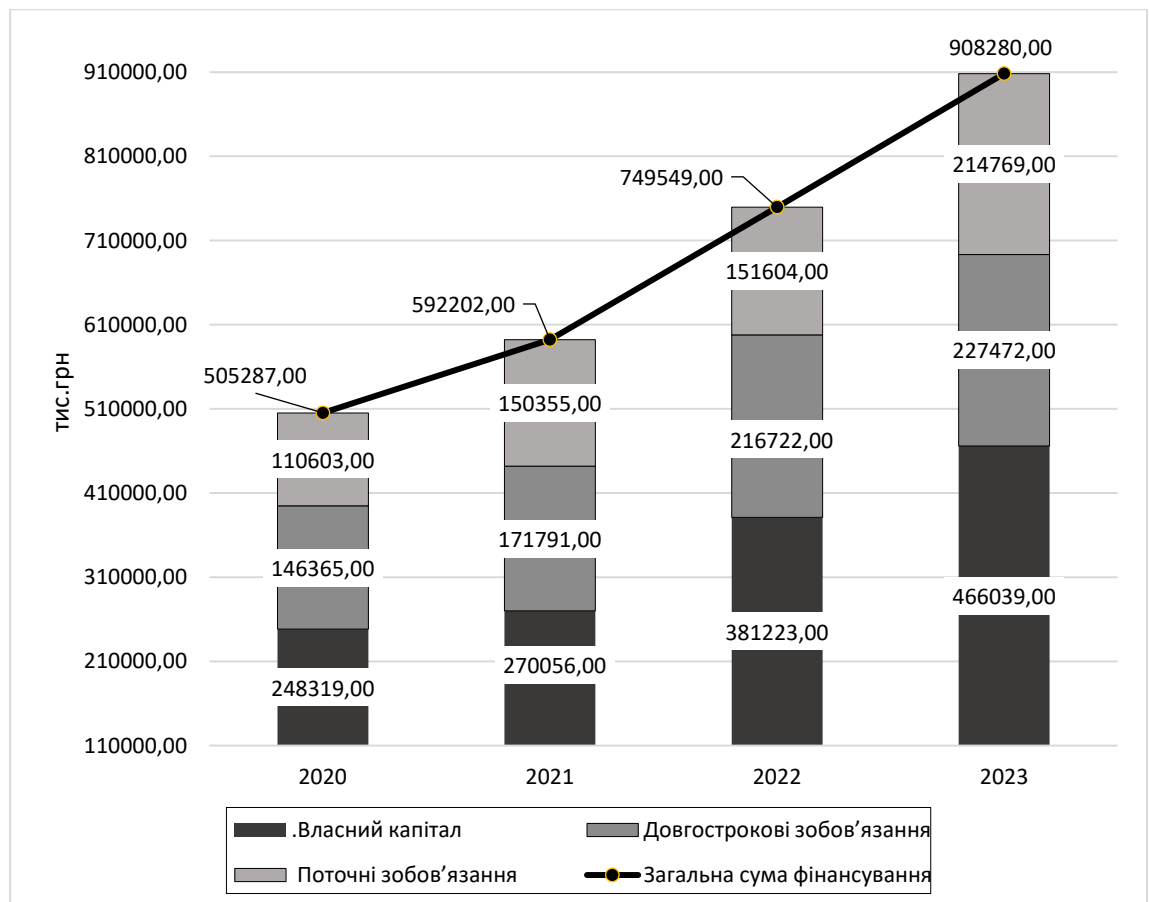
Таблиця 3.10

Склад джерел фінансування ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Стаття, тис. грн	2020	2021	2022	2023	Динаміка змін 2020/2023	
					Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
Власний капітал	248319,00	270056,00	381223,00	466039,00	217720,00	87,68
Довгострокові зобов'язання	146365,00	171791,00	216722,00	227472,00	81107,00	55,41
Поточні зобов'язання	110603,00	150355,00	151604,00	214769,00	104166,00	94,18
Всього	505287,00	592202,00	749549,00	908280,00	402993,00	79,76

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Дані таблиці свідчать, що за період з 2020р. по 2023р. обсяг джерел фінансування збільшився майже на 80%.

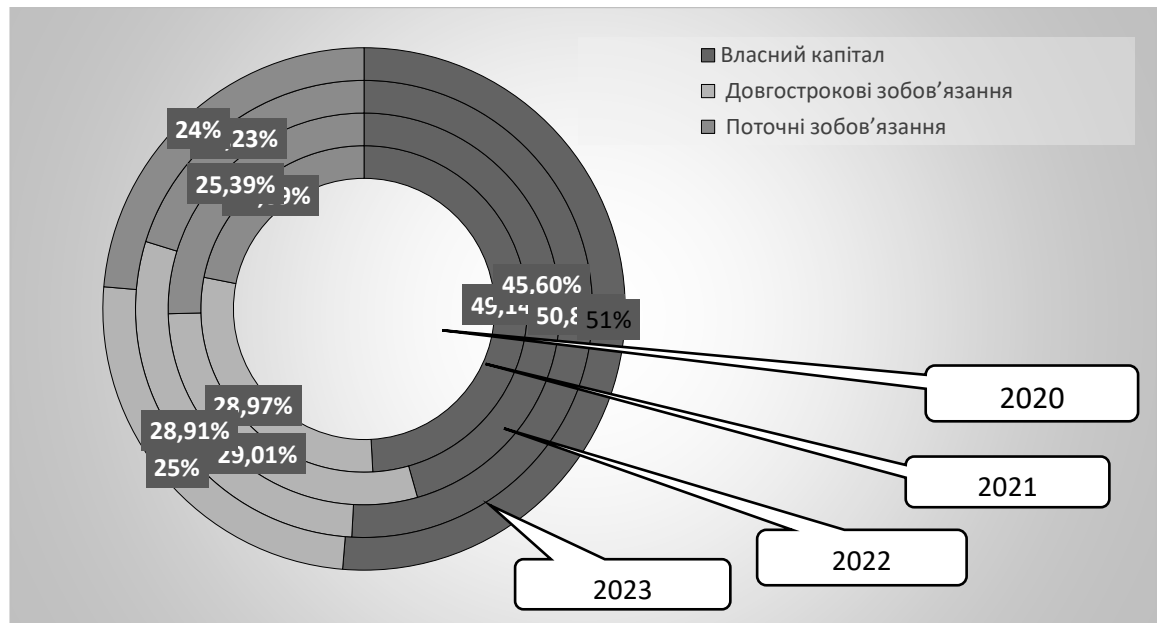

Рис.3.9 Динаміка зміни структури та обсягів джерел фінансування
ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Джерела фінансування ТОВ "Пивоварня "Опілля" складаються на 1/2 з власного капіталу, на 1/4 з довгострокових зобов'язань та ще на 1/4 з поточних зобов'язань (Рис.3.9). Ця тенденція зберігалась на протязі чотирьох років з деякими відхиленнями. Так з 2020-2022рр. частка довгострокових зобов'язань складала близько 29%, у 2023р. – знизилася до 25%. У 2023р. порівняно з 2020р. вартість власного капіталу зросла на 87,63%, довгострокових зобов'язань на 55,41%, поточних зобов'язань на 94,18%, але їх співвідношення у складі джерел фінансування змінилося не суттєво.

Склад власного капіталу ТОВ "Пивоварня "Опілля" наведено в табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Склад власного капіталу ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Стаття	2020	2021	2022	2023
Статутний капітал	0,12	0,11	0,08	0,06
Додатковий капітал	5,64	5,53	3,92	0,00
Резервний капітал	0,03	0,03	0,02	0,02
Нерозподілений прибуток	94,21	94,33	95,98	99,92
Власний капітал	100%	100%	100%	100%

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Як видно з таблиці 3.11 у складі власного капіталу ТОВ "Пивоварня "Опілля" абсолютно більшу частину складає нерозподілений прибуток, доля якого у 2023р. склала 99,92%.

Таблиця 3.12

Склад довгострокових зобов'язань ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Стаття	2020	2021	2022	2023
Довгострокові кредити банків, тис. грн	142602,00	168242,00	189913,00	199689,00
Інші довгострокові зобов'язання, тис. грн	3763,00	3549,00	26809,00	27783,00
Всього довгострокових зобов'язань, тис. грн	146365,00	171791,00	216722,00	227472,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

У складі довгострокових зобов'язань ТОВ "Пивоварня "Опілля" майже 90% складають довгострокові кредити банків на проведення модернізації та оновлення виробництва. Сума довгострокових зобов'язань у 2023р. зросла у 1,55 рази порівняно з 2020р.

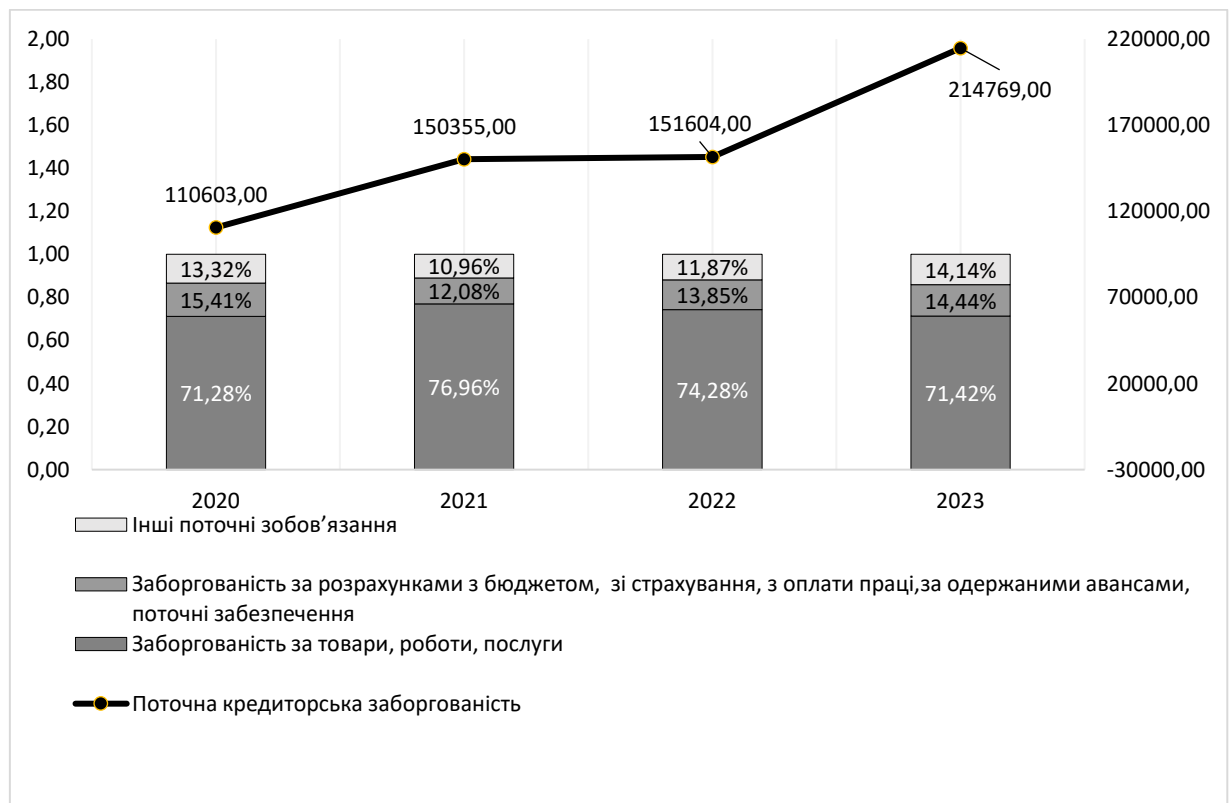

Рис.3.10. Склад та динаміка змін поточних зобов'язань ТОВ "Пивоварня "Опілля"

За чотири роки у вартісному вимірі поточні зобов'язання підприємства зросли майже в двічі (Рис.3.10), але їх склад суттєво не змінювався. Більшу частину поточної кредиторської заборгованості складає заборгованість перед постачальниками – більше 70%.

Короткострокові кредити банків та поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями у період 2020-2023рр. відсутні.

3.4. Розрахунок фінансових коефіцієнтів для оцінки фінансового стану ТОВ «Пивоварня «Опілля».

Для аналізу ліквідності розраховуються наступні показники: коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності (таблиця 3.13).

Таблиця 3.13

Показники ліквідності ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показник	Роки			
	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	1,96	1,73	2,05	1,50
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,14	0,96	1,16	0,80
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,003	0,002	0,007	0,008
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	105945,00	110425,00	159803,00	107005,00

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Коефіцієнт поточної ліквідності - це фінансовий коефіцієнт, який показує здатність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання за рахунок усіх наявних оборотних активів. Він свідчить про загальну фінансову стійкість підприємства в короткостроковій перспективі. Рекомендоване значення зазвичай має бути більше 1–1,5 (підприємство здатне своєчасно погашати борги). Значення коефіцієнта поточної ліквідності 1 вважається критичним. Згідно даних звітності ТОВ "Пивоварня "Опілля" цей показник знаходиться в межах норми.

Коефіцієнт швидкої ліквідності — це фінансовий показник, який характеризує здатність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів, за виключенням запасів, які потребують більше часу для реалізації. Коефіцієнт швидкої ліквідності для ТОВ "Пивоварня "Опілля" має високий рівень (>0.8), що свідчить, що компанія здатна вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності — це фінансовий показник, який характеризує здатність підприємства негайно погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів. Нормативним вважається значення в інтервалі 0,1 - 0,2 вважається нормативним. Для ТОВ "Пивоварня "Опілля" цей показник є стабільно низьким на протязі останніх 4 років, це вказує на те, що компанія має проблеми забезпеченістю оборотними грошовими коштами. Станом на 31.12.2023р. підприємство за рахунок власних активів зможе покрити 1% своєї поточної заборгованості. Але якщо дослідити динаміку зміни різниці між наявною сумою грошових коштів та потрібної для забезпечення мінімального рівня коефіцієнту абсолютної ліквідності, то побачимо, що якщо в 2020р. ця сума відрізнялася в 38 раз, то в 2023 — в 12 раз, тобто коефіцієнт абсолютної ліквідності поступово наближається до нормативних значень.

Чистий оборотний капітал показує різницю між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями підприємства. Цей показник відображає наявність ресурсів, які залишаються в розпорядженні підприємства після покриття його поточних зобов'язань, і є важливим індикатором фінансової стійкості та ліквідності. Це обсяг коштів підприємства, який може бути спрямований на виробничі потреби без загрози невиконання фінансових зобов'язань. За 2020-2022 роки розмір чистого оборотного капіталу підприємства зростав, що є слідством збільшення обсягів виробництва, розширення діяльності. В 2023р. спостерігалася тенденція зниження розміру чистого оборотного капіталу. Це пов'язано зі зниженням темпів росту величини

оборотних активів підприємства та зростанням розміру поточних зобов'язань. Так в період з 2020 по 2022 роки темп приросту складав майже 20% щорічно, а в 2023р. – 3%. При цьому величина короткострокових зобов'язань підприємства зросла у 2023р. на 42% порівняно з 2022р.

Аналіз фінансової стійкості підприємства можна провести за допомогою коефіцієнтів платоспроможності, фінансової залежності, та ін. (таблиця 3.14).

Таблиця 3.14

Показники фінансової стійкості ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показник	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,49	0,46	0,51	0,51
Коефіцієнт фінансової залежності	0,51	0,54	0,49	0,49
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,19	-0,24	-0,18	-0,37
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,78	0,75	0,80	0,76
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,43	0,47	0,41	0,49
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,57	0,53	0,59	0,51

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Коефіцієнт платоспроможності (автономії) - це фінансовий показник, який характеризує здатність підприємства виконувати свої боргові зобов'язання в довгостроковій перспективі. Він показує, наскільки підприємство фінансово стабільне та незалежне від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт платоспроможності (фінансової автономії) для підприємств харчової галузі нормативним вважається $\geq 0,5$.

Коефіцієнт платоспроможності підприємства у 2023 році склав 0,51. Це означає, що 51% активів компанії фінансуються за рахунок постійного капіталу та довгострокових зобов'язань. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів (коефіцієнт фінансової залежності) демонстрував незначні зміни. Нормативне значення цього показника становить 0,4–0,6, що відповідає наявним даним.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами - це показник, який характеризує частку оборотних активів, що фінансується за рахунок власного капіталу підприємства. Це значення відображає частку власних оборотних коштів у загальній сумі оборотних активів компанії. Нормативним значенням вважається 0,1 і вище. Від'ємне значення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами означає, що підприємство не має достатнього обсягу власного капіталу для фінансування своїх оборотних активів. У такій ситуації частина оборотних активів фінансується за рахунок залучених (позикових) коштів, що підвищує ризик фінансової нестабільності. Для фінансування поточної діяльності і забезпечення безперебійності операційного процесу необхідно залучати сторонні фінансові ресурси.

Коефіцієнт фінансової стійкості - це показник, що характеризує частку стійких джерел фінансування (власний капітал і довгострокові зобов'язання) у загальному обсязі джерел фінансування підприємства. Коефіцієнт фінансової стійкості для ТОВ "Пивоварня "Опілля" попадає в межі 0,5-1, що є показником середнього рівня фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт поточних зобов'язань — це фінансовий показник, який характеризує частку поточних (короткострокових) зобов'язань у загальній структурі пасивів підприємства. Коефіцієнт поточних зобов'язань знаходиться в межах 0,3-0,5 - середній рівень фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань - це показник, який характеризує частку довгострокових зобов'язань у загальній структурі пасивів підприємства. Значення більше 0,4, означає що більше 40% джерел фінансування підприємства припадає на довгострокові зобов'язання (51% для ТОВ "Пивоварня "Опілля").

Аналіз ділової активності підприємства можна провести за допомогою коефіцієнтів оборотності активів, оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості та ін. (таблиця 3.15).

Таблиця 3.15

Показники ділової активності ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показник	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт оборотності активів	0,83	0,72	1,13	1,12
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,84	1,74	2,67	2,66
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,38	2,96	4,79	5,41
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	108,08	123,13	76,23	67,48
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	198,65	209,84	136,81	137,06
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	2,25	2,18	3,19	3,42
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,69	1,53	2,33	2,19

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Зростання коефіцієнта оборотності активів ТОВ "Пивоварня "Опілля" свідчить про підвищення ефективності використання активів компанії. Значення показника вказує, що у 2020 році кожна гривня активів принесла 0,83 грн. прибутку, тоді як у 2023 році цей показник зріс до 1,12 грн. Це підтверджує тенденцію до покращення ефективності використання активів підприємства.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості є низьким, але поступово зростає. Низька оборотність кредиторської заборгованості може призвести до негативних середньострокових наслідків у відносинах із постачальниками та підрядниками. Однак, якщо таких проблем не виникає, а рівень цін постачальників залишається стабільним, то для компанії вигідно підтримувати низьку оборотність кредиторської заборгованості.

Показник оборотності дебіторської заборгованості відображає кількість циклів погашення дебіторами своїх зобов'язань перед компанією. Проблемою є зниження цього показника, що означає уповільнення повернення коштів на рахунок підприємства. Згідно з наявними даними, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ТОВ "Пивоварня "Опілля" демонструє тенденцію до зростання.

Оборотність запасів - це показник, що характеризує швидкість обігу запасів на підприємстві, тобто скільки разів за певний період (рік, квартал) запаси перетворюються на готову продукцію та реалізуються. Нормативним для підприємств харчової промисловості є значення 4,5-8. Для ТОВ "Пивоварня "Опілля" значення коефіцієнту оборотності запасів нижче норми, але є стійка тенденція зростання, та наближення до нормативних значень.

Оборотність власного капіталу - це фінансовий показник, який характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства для генерування доходу. Він показує, скільки разів за звітний період власний капітал бере участь у створенні виручки від реалізації продукції. Згідно розрахованих даних цей показник має тенденцію до зростання, що свідчить про оптимізацію діяльності компанії.

Аналіз рентабельності підприємства можна провести за допомогою розрахунку коефіцієнтів рентабельності активів, власного капіталу, рентабельності діяльності та продукції (таблиця 3.16).

Таблиця 3.16

Показники рентабельності ТОВ "Пивоварня "Опілля"

Показник	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт рентабельності активів	0,10	0,04	0,17	0,12
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,21	0,08	0,34	0,24
Коефіцієнт рентабельності діяльності (продажів по чистому прибутку)	12,34	5,23	14,65	10,73
Коефіцієнт рентабельності продукції	1,16	1,03	1,18	1,16

Джерело: розраховано за даними ТОВ «Пивоварня «Опілля» [Додатки Б,В,Д,Е]

Всі коефіцієнти рентабельності підприємства показали різке зменшення у 2021р., що пов'язано з суттєвим падінням розміру чистого прибутку у 2021р. (див. рис.2.4.).

Показник рентабельності активів - це фінансовий індикатор, що характеризує ефективність використання активів підприємства для отримання прибутку. Він показує, скільки прибутку приносить кожна грошова одиниця,

вкладена в активи компанії. Протягом 2020-2023рр. рентабельність активів підприємства коливалася, але знаходилася в межах норми (>0.1), крім 2021р. В 2022 р. ТОВ "Пивоварня "Опілля" на кожну вкладену гривню активів отримала 16,57 копійок чистого прибутку, в 2023 р. - 12,04 копійок. Це обумовлено зростанням суми чистого прибутку підприємства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу компанії при значеннях понад 0,15 свідчить про високий рівень фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт рентабельності діяльності підприємства (рентабельність продажів за чистим прибутком) є позитивним. У 2023 році кожна гривня від продажів забезпечила 10,73 копійки чистого прибутку.

Коефіцієнт рентабельності продукції показує обсяг чистого прибутку, що приносить кожна гривня реалізованої продукції. Показник є позитивним, що свідчить про прибутковість підприємства.

Загалом, діяльність компанії була ефективною в 2022-2023 рр.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Фінансова звітність є важливою складовою забезпечення прозорості діяльності підприємства. Її можна розглядати як сукупність звітних документів, складених на підставі даних бухгалтерського обліку, яка містить узагальнені показники, що відображають фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у фінансовому становищі підприємства за певний період, та водночас як складову частину бухгалтерської звітності, разом з податковою, статистичною та іншими.

Фінансова звітність складається з балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності. Ці документи є джерелом даних та інструментом для відображення фінансового стану, результатів діяльності та грошових потоків підприємства. Дані, наведені в фінансовій звітності, надають детальну інформацію про фінансові результати, активи, зобов'язання та власний капітал підприємства та мають відображати реальний стан справ підприємства. На їх підставі проводиться оцінка фінансової стабільності, платоспроможності, рентабельності та ефективності використання ресурсів підприємства, порівняння результатів діяльності з іншими підприємствами або з минулими періодами.

Фінансова звітність є важливою частиною інформаційного забезпечення як підприємства, так і широкого кола користувачів, та складовою частиною даних для стратегічного аналізу та прийняття перспективних рішень.

Помилки, допущені при складанні фінансової звітності, викривлення або надання недостовірної інформації приводять до низки негативних наслідків, які можуть суттєво вплинути на діяльність підприємства, його репутацію, фінансову стабільність та прийняття стратегічних управлінських рішень.

Процес наближення бухгалтерської фінансової звітності в Україні до міжнародних стандартів передбачає посилення акценту на якості та прозорості інформації, наведеної в фінансовій звітності, більш повне розкриття інформації

у примітках і поясненнях до фінансової звітності, та реалізацію її порівнянності як за кілька періодів по одному підприємству, так і зі звітністю інших підприємств.

ТОВ "Пивоварня "Опілля" — це провідне регіональне підприємство, що спеціалізується на виробництві пива та безалкогольних напоїв, яке на сьогоднішній день займає приблизно 2,7% ринку пива в Україні. Підприємство є прибутковим, швидко розвивається, про що свідчить ріст обсягів виробництва, товарного відпуску продукції та чистого доходу від реалізації.

Розвиток, оновлення та модернізація виробничого обладнання та інфраструктури підприємства, автоматизація виробничих процесів, вдосконалення технологічних процесів виробництва продукції ТОВ "Пивоварня "Опілля" дали можливість за останні чотири роки вдвічі збільшити обсяги виробництва та реалізації продукції, а також розширити її асортимент. Наведені в дослідженні показники підтверджують високий рівень фінансових результатів діяльності пивоварні та загальну рентабельність виробництва.

Проведені розрахунки основних показників ТОВ «Пивоварня «Опілля» станом на 31.12.2023р. дали наступні результати.

Коефіцієнт автономії дорівнює 0,51. Це значення більше нормативного і свідчить про те, що з кожних 100 гривень, які було вкладено в активи підприємства, 51 гривня — власні кошти (власний капітал). Таке значення коефіцієнта автономії означає достатню фінансову незалежність підприємства.

Коефіцієнт фінансової стійкості дорівнює 0,76 та означає, що 76% активів підприємства фінансується за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань, що свідчить про досить високий рівень фінансової стійкості підприємства та його незалежність від короткострокових кредиторів.

Від'ємне значення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами (-0,37) означає, що підприємство не має достатнього обсягу власного капіталу для фінансування своїх оборотних активів. У такій ситуації частина оборотних активів фінансується за рахунок залучених (позикових) коштів, що підвищує ризик фінансової нестабільності.

Аналізуючи показники ліквідності, можна побачити, що станом на 31.12.2023р., підприємство спроможне погасити за рахунок усіх оборотних активів та грошових коштів 100% поточних зобов'язань. Значення коефіцієнтів покриття та швидкої ліквідності в межах оптимального (1,5 та 0,8 відповідно).

Аналіз показника абсолютної ліквідності (0,008) для ТОВ "Пивоварня "Опілля" свідчить про наявність проблем із забезпеченістю оборотними грошовими коштами (грошові кошти становлять незначний відсоток від оборотних активів – 0,56%) та вказує на необхідність вжиття суттєвих заходів для ефективного управління ними.

Для покращення фінансової стійкості ТОВ "Пивоварня "Опілля" необхідно комплексно підійти до управління капіталом, дебіторською заборгованістю та запасами, одночасно з підвищенням ефективності операційної діяльності та зниженням витрат.

Для цього можна запропонувати вжити наступні заходи:

- оптимізувати структуру капіталу, шляхом залучення додаткового власного капіталу через збільшення внесків власників, пошуку стратегічних інвесторів;
- покращити управління дебіторською заборгованістю та запасами для вивільнення коштів;
- пошук можливості зниження собівартості продукції без втрати якості.
- оптимізація витрат підприємства, впровадження заходів з енергозбереження та раціонального використання ресурсів.

Значення коефіцієнтів ефективності використання активів та власного капіталу свідчить про прибуткову діяльність підприємства. Вони становлять відповідно 0,12 та 0,24.

Загалом, діяльність компанії була ефективною в 2022-2023 рр.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бודько О.В. Класифікація обліково-аналітичної інформації з метою інформаційного забезпечення управління сталим розвитком підприємства. Інноваційна економіка. 2015. № 1 (56). С. 207–212.
2. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с.
3. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики. Підручник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко, Т. І. Партин, О. І. Тивончук. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 416 с.
4. Голячук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством. Економічний аналіз. 2010. № 6. С. 408–410.
5. Гречко А. В., Гречухін А. С. Оцінка ефективності виробничої діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2016. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2016/44.pdf (дата звернення 16.10.2024).
6. Данилюк М.О. Метошоп І.М., Войтків Л.С., Паневник Т.М., Буй Ю.В. Економічний аналіз: навч. посіб. ІФНТУНГ: Івано-Франківськ. 2018. 316с.
7. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Управлінський облік і аналіз бізнеспроцесів у підприємстві. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2018. Вип. 2 (40). С. 1218.
8. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава: РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
9. Живко З. Б. Системний підхід до управлінського процесу підприємства: інформаційні технології та взаємодія підсистем безпеки. Науковий вісник ЛДУВС. Серія економічна. 2013. Вип. 1. С. 230–237.
10. Жиглей І. В., Лайчук С. М. Раціоналізація документообігу під час організації бухгалтерського обліку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2020. Вип. 1 (45). С. 17-23.

11. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 28.10.2024).
12. Королук Т. М. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки / Королук Тетяна Миколаївна, Співак Сергій Михайлович, Ратинський Вадим Віталійович // ГЕВ. — Т. : ТНТУ, 2023. — Том 85. — № 6. — С. 88–96.
13. Королук Т. Сутність, значення та обліково-інформаційне забезпечення процесу контролінгу / Т. Королук, С. Співак // Галицький економічний вісник. — Т. : ТНТУ, 2022. — Том 78-79. — № 5-6. — С. 58–64.
14. Королук Т., Співак С., Капустяк Р. Організаційні аспекти бухгалтерського обліку на підприємстві. Галицький економічний вісник. 2024. Том 89. № 4. С. 63-69. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.04.063
15. Лобода Н. О., Чабанюк О. М. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ : Алерта, 2022. 224 с.
16. Ляхович Г. І., Зарудна Н. Я., Кундеус О. М., Яковець Т. А. Облік і правове забезпечення господарських процесів підприємства: навчальний посібник. Тернопіль: КРОК, 2017. 343 с.
17. Нагайчук В. В. Обліково-аналітичне забезпечення як основне джерело інформації для прийняття управлінських рішень. Економіка АПК. 2010. № 1. С. 25-27.
18. Насібова О. В., Шипенко А. А. Методичні підходи фінансового аналізу підприємства. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. 2019. Вип. 206 «Економічні науки». С. 35-44.
19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 21.10.2023).
20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 18.10.2024).
 21. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 18.10.2024).
 22. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Випуск 33. Частина 2. С. 16-21.
 23. Основи бухгалтерського обліку: навч. посіб. / В.К. Орлова та ін. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2021. 232 с.
 24. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 23.10.2023).
 25. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2020. 47 с.
 26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.10.2023).
 27. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 15.11.2024).
 28. Ратинський В.В., Співак С.М. Синькевич Н.І. Розвиток економічного аналізу в Україні в контексті цифрової економіки. Електронний журнал "Ефективна економіка". - №7. 2023. С. 1-16.

29. Рязанова Н. О. Бухгалтерський облік : навчально-методичний посібник. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 287 с.
30. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2004. 654 с.
31. Скаско О. І. Організація обліку процесу реалізації готової продукції. Формування ринкової економіки в Україні: збірник наук. праць Львівського національного університету імені І. Франка. Львів, 2019. №41. С. 382–390.
32. Співак С., Корольок Т., Ковальчук І., Шаюк М. Особливості складання звітності підприємств в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2024. Том 91. № 6. С. 87-94. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06.087
33. Співак С. Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Сергій Співак, Діана Панчишин, Михайло Скочиляс, Катерина Яремчук // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 113-119. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmpbo.pdf>
34. Співак С. Роль комп'ютерних програм для аналізу фінансово-господарського стану підприємства [Електронний ресурс] / Сергій Співак, Ірина Дідик, Тарас Скурський, Ольга Житко // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 702-707. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmgsp.pdf>
35. Співак С. Управління конкурентоспроможністю підприємства в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Сергій Співак // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 287-293. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14ssmvsu.pdf>.
36. Співак С., Корольок Т., Дерейчук О. Організаційні аспекти та інформаційне забезпечення процесу формування звітності підприємств. Галицький економічний вісник. 2024. Том 87. № 2. С. 116-121. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.116

37. Стручок В.С. Безпека в надзвичайних ситуаціях. Методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної (дистанційної) форм навчання. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2022. 156 с.
38. Ткаченко Н. М. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Друге видання, доповн. і переробл. Київ: Алерта, 2020. 192 с.
39. Чабанюк О.М., Лобода Н.О. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2023. 212 с.
40. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз С.Я. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. Економіка і суспільство. 2018. № 15. https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/139.pdf (дата звернення: 15.11.2024).
41. S. Spivak, S. Krepych, I. Spivak, R. Brukhanskyi and U. Tkach, "Analysis of Tax Burden in Ukraine in the Context of European Integration," *2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2021, pp. 385-388, doi: 10.1109/ACIT52158.2021.9548630.
42. S. Spivak, T. Korolyuk, I. Spivak, S. Krepych, B. Nita and R. Brukhanskyi, "Construction of a Conceptual Model of the Accounting and Analytical System of Report Formation Under IFRS," *2023 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Wrocław, Poland, 2023, pp. 206-210, doi: 10.1109/ACIT58437.2023.10275676.
43. T. Korolyuk, S. Spivak, B. Seniv, M. Stetsko, M. Horodetskyu and A. Ivanova, "Advantages of Blockchain for Efficient Electronic Documents Flow in the Enterprise Accounting System," *2024 14th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Ceske Budejovice, Czech Republic, 2024, pp. 434-438, doi: 10.1109/ACIT62333.2024.10712495.